

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

LUDVÍK VACULÍK: RUŠNÝ DŮM
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tomáš Hána
Učitelství pro základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 15. června 2020

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Za odbornou pomoc při zpracování mé diplomové práce bych chtěl poděkovat mému vědoucemu práce, panu PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc., který mi poskytl cenné rady a informace.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	3
1 INIPROFIL AUTORA	5
1.1 HRDINA VACULÍK	5
1.2 STUDENTSKÁ LÉTA.....	6
1.3 VACULÍK PROCITÁ A VYCHOVÁVÁ	7
1.4 SLOVA, KTERÁ ZMĚNILA HISTORII	9
1.5 EDICE MIMO TABULKY.....	13
1.6 VACULÍK OČIMA MADLY.....	14
1.7 VZPOMÍNKA NA „TATU“	17
1.8 OBRÁZKY ZE ŽIVOTA	19
1.9 ADIEU.....	21
2 RUŠNÝ DŮM	23
2.1 ZPOVĚĎ VYCHOVATELE.....	23
2.2 NÁSTIN DĚJE	25
2.2.1 Začátky.....	25
2.2.2 Po příchodu „nováčků“	28
2.2.3 Proces	30
2.2.4 Události po pranýři	33
2.2.5 Přeslapy všední i nevšední.....	35
2.2.6 Konflikt za hranicemi výchovy	38
2.2.7 Mistrovský tah	39
2.2.8 Blíží se konec.....	41
2.3 POSTAVY	44
2.3.1 Lysák	44
2.3.2 Marie	45
2.3.3 Tatíček	47
2.3.4 Rousek	49
2.3.5 Učni.....	49
2.3.6 „Karuselovci“	51
2.3.7 Další postavy.....	52
2.4 PROSTŘEDÍ	54
2.4.1 Internát.....	54
2.4.2 Závod	55
2.4.3 Piráti na vlnách	56
2.4.4 Zátíší poblíž Karlštejna	56
2.4.5 Lesní dobrodružství	58
2.5 KOMPOZICE	59
2.6 JAZYK.....	60
3 KRITICKÉ REFLEXE.....	62
3.1 MILAN JUNGSMANN – KNIHA PROTI OMEZENOSTI A POHODLNICTVÍ.....	62
3.2 VÁCLAV BĚHOUNEK - VŮBEC NE ROMÁN, ALE KNIHA PRO VYCHOVATELE	64
3.3 JIN BINDER – KNIHA O VÝCHOVĚ MLADÝCH	65
3.4 MILOŠ POHORSKÝ – NÁSTUP PROZAIKŮ POKRAČUJE	66
3.5 IRENA ŽÍTKOVÁ – ZÁPISKY Z RUŠNÉHO DOMU KE KNIZE LUDVÍKA VACULÍKA	67
ZÁVĚR.....	70
RESUMÉ.....	71

SEZNAM LITERATURY	72
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	74
PŘÍLOHY	I

Úvod

Moje diplomová práce se zabývá osobností literárního i neliterárního světa, která se vyznačuje vším možným, jen ne nudným životem. Ludvík Vaculík pro mě samotného představuje symbol nespokojenosti, snahy o něco jiného a lepšího a trefného vyjádření na nejrůznější témata. Zároveň ho považuji za člověka z masa a kostí, který netrpěl nějakými hvězdnými manýry, ba spíš naopak – jeho vzhled, chování a vyjadřování nebyly charakteristické pro tehdy známou osobu, jež měla na svědomí nejrůznější kontroverzní prohlášení.

V práci jsem se zaměřil na jeho život a především prvotní tvorbu, která znamenala začátek jeho literární dráhy. Snažil jsem se o osobnosti Ludvíka Vaculíka sehnat co nejvíce informací a použít například i některé audionahrávky či televizní záznamy různých pořadů, aby byl jeho obraz podpořen i vizuálním vjemem. I to mi pomohlo pochopit jeho velice svéráznou a nezapomenutelnou povahu hrdého Valacha, který se nebojí říct, co má právě na srdci, i když za to občas není úplně vychválen. Do rozhovorů a dobových videozáznamů, které se z předešlých let zachovaly, jsem zakomponoval i zpovědi jeho manželky Madly či syna Ondřeje, neboť vždy je velice přínosné, když o někom hovoří jeho blízká osoba. Nový pohled do soukromí odhaluje někdy různá překvapení z života spisovatele.

Mým hlavním cílem bylo představit knihu, která patří mezi jeho první počiny – *Rušný dům*. Prostředí pražského internátu se stalo útočištěm Vaculíkových na několik měsíců jejich raných manželských let a autor tuto tematiku přenesl na papír. Šlo mi hlavně o to, že tato próza nepatří mezi jeho nejznámější díla. Zároveň však odhaluje jeho mladistvé já a představuje jej jako začínajícího vychovatele učňů, který si je velice jistý ve svém přesvědčení a komunistické ideologii. Zároveň však zjišťuje, že teorie a praxe jsou dvě odlišné strany mince a že aplikace některých zásad, jež považuje za správné, není vždy jednoduchá a realizovatelná. *Rušný dům* představuje startovní čáru a jednu z etap Vaculíkova života.

Diplomová práce přináší podrobnou analýzu tohoto díla, ve které jsem se zaměřil na jednotlivé komponenty, tedy na téma, postavy, prostředí, kompozici a jazykové prostředky použité v této knize. V neposlední řadě jsem použil druhotnou literaturu od nejrůznějších osobností literární kritiky, které tehdy přispěly svými názory a vyjádřeními na adresu Vaculíkova díla. Tato kapitola slouží hlavně jako sonda do tehdejší společnosti, neboť dnes by kniha mohla vyznít úplně jinak než před několika desítkami let.

Rušný dům nedosahuje takové oblíbenosti a věhlasu u čtenářů jako třeba *Sekera*, *Morčata* nebo *Jak se dělá chlapec*. Na druhou stranu ale ukazuje ryzí osobnost mladého muže, který měl ještě iluze o životě venku. Pak o ně sice přišel, ale jeho osobnost to nezměnilo. A právě proto je unikátní.

1 INIPROFIL AUTORA

1.1 HRDINA VACULÍK

„Hrdinu poznají a pojmenují ti okolo něho. On jedná přirozeně, normálně; on ani neví, že to, co dělá, bude hrdinství. Je to přirozené jednání člověka v mimořádné situaci, a tu posuzuje a řeší podle své povahy. Vůbec to nevnímá jako hrdinství – je to hrdinství z pohledu okolí, které si uvědomuje, jaké překážky, obtíže nebo rizika ten člověk riskoval, anebo že oni by to ne ... Hrdinství je přirozená věc, o které hrdina neví.“¹

Může být spisovatel hrdinou? Může být vůbec člověk hrdinou? Co je to vůbec hrdinství? Existuje nějaká přesná definice, nebo si každý pod tímto pojmem představí něco jiného, ať už je to sebemenší a sebeobyčejnější věc?

Denně potkáváme nespočet lidí, mezi kterými se vyskytují ti, které společnost považuje za hrdiny. Aby se jím někdo stal, musí udělat něco, čím na sebe upoutá pozornost – ať už úmyslně nebo nevědomky. Dostane se do všeobecného povědomí a je opěvován, uctíván a chválen za to, co vynalezl, jak se zachoval, koho zachránil nebo komu pomohl v nesnázích. Změní se mu život, najednou začne mít okolo sebe spoustu přátel i těch, kteří se na jeho úspěchu budou chtít přiživit, ale také bude potkávat osoby, jež mu úspěch nebudou přát a budou se snažit jeho činy pokřivit, vyvrátit nebo jiným způsobem znehodnotit. Ale jak již bylo zmíněno výše, opravdový hrdina nepodnikne něco jen proto, aby se proslavil a stal se všeobecně známou tváří. Hrdinou se člověk stane v očích těch, kteří tomu, co udělá, případně přihlížejí.

Toto pojetí je ale velice relativní – pro někoho může být znakem hrdinství to, že vynalezne lék proti rakovině, pro druhého už jen to, že má někdo fungující rodinu, kterou

¹ Spisovatel Ludvík Vaculík hovoří o hrdinství. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=PAuyNsNMTIk>. Kanál uživatele Petr Horký.

dokáže zajistit. Spisovatel Ludvík Vaculík ve své definici použil slovo „normální“ – přitom by se mělo v očích společnosti jednat spíše o něco, co se normě vymyká. A to je právě rozdíl mezi „pseudohrdinstvím“ a hrdinstvím v pravém slova smyslu. Právě pro tuto vlastnost byl a stále je pro mnoho lidí hrdinou. Zachoval se v mimořádných situacích přirozeně, instinktivně – zkrátka normálně. Lze tedy považovat Ludvíka Vaculíka za hrdinu? Ale o tom až později. Nejprve je třeba si osobnost Ludvíka Vaculíka přiblížit ...

1.2 STUDENTSKÁ LÉTA

Ludvík Vaculík – velká osobnost české historie, která neovlivnila pouze literární svět, ale dokázala svými myšlenkami a postoji bořit mýty, vyvracet nepravdy a podporovat ideu svobody, práva a nezávislosti lidí v tehdejší společenské a kulturní situaci. Byl to člověk s velkým rozhledem, smyslem pro humor a důvtipem, zároveň se však nestyděl za vlastní názor, čímž se stal pro režimy kontroverzní postavou a svým způsobem i buřičem, provokativním pisálkem a později i členem černé listiny zakázaných autorů, kteří nesměli publikovat a byli odkázáni pouze na ilegální činnost.

Ačkoli jeho texty vzbuzovaly různé názory či nepokoje, dalo se o něm říci jediné – byl jedinečný. Ať už tím, co dělal, jak se choval a jak vystupoval na veřejnosti, nebo tím, jak se proměňovala jeho osobnost v průběhu let, kdy se z lehce naivního mladíka plného elánu komunistické ideologie stal strůjcem a autorem obecně známé látky, která dodnes patří ke klenotům naší literatury a která působila na tehdejší komunistickou stranu jako červený hadr na býka. Pavel Kohout se na jeho adresu kdysi vyjádřil, „že zatímco jedni mají neúprosného glosátora rádi, druzí by jej nejraději trhli mezi dveřmi. Ale i první skupina se čas od času nechává slyšet, že by Vaculíkovi udělala to samé“.²

Ale to bych zbytečně předbíhal. Život Ludvíka Vaculíka se započal o několik desítek let dříve. „Narodil jsem se dávno, mám 83 roků.“³ Tak odpověděl v říjnu 2010 v sále Ústřední knihovny Praha při setkání se svými dlouholetými příznivci, aby jim povyprávěl o svém plodném a bohatém životě a přiblížil jim tehdejší situaci a to, jak se měnil jeho názor

² Lidé: Ludvík Vaculík [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

³ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. YouTube [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

v průběhu několika let působení v Komunistické straně Československa.⁴ Přesné datum Vaculíkova narození je 23. července 1926, a to v Brumově, nedaleko Valašských Klobouk.⁵ „Byl jsem prvním, nejstarším synem svých rodičů. Tatínek byl tesař, z čehož vyplývalo, že hodně chodil po stavbách, jezdil pracovat mimo domov, ale také to, že byl často nezaměstnaný a seděl v zimě doma.“⁶ Dětství prožil na rodné Moravě a právě zde, na moravském venkově, přičichl ke své životní lásce – k folklóru a tradicím, které neodmyslitelně patří ke kulturnímu dědictví Moravanů.

Po absolvování obecné a měšťanské školy v Brumově a Kloboukách se jeho pole působnosti na pár let přesunulo do Baťovy školy práce. Právě zde se stal takzvaným „mladým mužem“ – tak byla tehdy nazývána Baťova teorie o výchově silných a perspektivních mladíků v opravdové muže, neboť sám Tomáš Baťa zastával názor, že jsou mladí muži změkčilí a měli by se zocelovat.⁷ Ludvík Vaculík se poté stal zaměstnancem Baťových závodů a současně k tomu studoval obuvnickou školu a školu pro zahraniční obchod. Na vysokou školu odcestoval do Prahy, kde studoval politicko-novinářskou fakultu na Vysoké škole politické a sociální. Absolvování této univerzity mu vyneslo inženýrský titul v roce 1950.⁸ Stal se z něj, jak si to Tomáš Baťa přál, mladý a perspektivní muž.

1.3 VACULÍK PROCITÁ A VYCHOVÁVÁ

Další významnou etapou života Ludvíka Vaculíka bylo pracovní místo vychovatele v učňovském internátu v Benešové nad Ploučnicí a později v Praze.⁹ Měl na starosti tamní chlapecké osazenstvo, staral se o mimoškolní aktivity učňů a pokoušel se nahlédnout do jejich životů, radostí a strastí, což bylo v té době něčím poměrně neobvyklým. Snažil se najít si ke svým „světcům“ cestu a pochopit jejich osobnost, neboť to je při práci s mládeží

⁴ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

⁵ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

⁶ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

⁷ *Všední život Baťových mladých mužů a žen v meziválečném období*. Brno, 2018. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Prof. Mgr. Lukáš Fasora, Ph.D.

⁸ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

⁹ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

stavebním kamenem. Tato nabytá zkušenost mu později posloužila jako námět k napsání jedné z prvních knih – *Rušný dům*.

Vaculík se po dvouleté vojenské službě stal zaměstnancem Rudého práva, a to konkrétně v oddělení politické literatury. Ze své komunistické ideologie však brzy vystřízlivěl. Měl od svého otce, pevného komunisty, kvalitní základ, který mu však byl po několika letech vyvrácen tak, že se i sám Vaculík nestačil divit... „*Já jsem vstoupil do komunistické strany v květnu 1946, čtrnáct dní před volbami, na čemž mi záleželo, abych po volbách neměl pocit, že bych se řídil výsledkem voleb nebo tak. Vstupoval jsem do jedné ze čtyř existujících stran. Poté mě přidělili do jedné závodní organizace na internátě, která se skládala z kluků mého věku, a když jsem přišel na první schůzi, tak jsem zjistil, že jsem vstoupil špatně. Ty obličej, řeči, no toto ... Prostě jsem na tom poznal, že to je špatné. Nebyl tam nikdo z těch kamarádů, se kterými jsme po večerce diskutovali a hádali se o politice, filozofii, literatuře. Nikdo. Samí takoví primitivové. Samozřejmě jsem mohl vystoupit, ale vlastně mě to ani nenapadlo. Zpětně si to vykládám tak, že jsem si myslel, že na to budu mít zevnitř nějaký vliv ...*“.¹⁰

Později se tak naskytla možnost práce v Československém rozhlasu, kde natáčel programy s mladými lidmi, kteří například nastoupili do prvního pracovního poměru a nevěděli, co se svým životem, jak se chovat, jak plnit svoje povinnosti a skloubit je se svými sny a ideály. Z nahrávek vznikly dva cykly – *Mikrofon mladých* a *Včera mi bylo patnáct*. Vaculík zpovídal mladé chlapce a děvčata, kteří prožívali drobné příhody všedního života, a pokoušel se jim svým způsobem pomoci se postavit na vlastní nohy.

Jednou z epizod, která patří k nejznámějším kusům těchto cyklů, je takzvaný „problémový pořad“ *Markéta touží po řece aneb Jak je život těžký*, kde se snažil nahlédnout do soukromí mladé dělnice, jež nebyla vždy vzorným příkladem tehdejšího režimu a stavěla si vzdušné zámky, neboť to, o čem snila, jí politická situace neumožňovala do té míry, aby byla ve svém životě spokojená. Tyto epizody byly vydány pod názvem *Sborník problémových pořadů Ludvíka Vaculíka*. V roce 1965 se na adresu tohoto povídání vyjádřil spisovatel Josef Branžovský, který jej popsal jako „*snad nejčistší dívčí rozhlasový portrét, jaký známe*“.¹¹

¹⁰ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

¹¹ *Za dokumentem Ludvíka Vaculíka* [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/za-dokumentem-ludvika-vaculika-5026749>

Markéta měla vyšší cíle, například stát se lékařkou, ale nebylo na ni v práci spolehnutí, chodila pozdě, zaspávala, prodlužovala si dovolenou – zkrátka měla hlavu v oblacích, což je v patnácti letech zcela přirozeným jevem, což ovšem tehdy nepřicházelo v úvahu. Vaculík se jí snažil pomoci najít sebe samu, pochopit její situaci, ve které se ocitla, a podpořit ji. Byl tehdy velice mladý, měl zkušenosti z učňovských internátů a snažil se i u těchto „problémových“ jedinců stát po jejich boku a hledat na nich to dobré. Měl pochopení pro „slabší“ a vždy se stavěl na jejich stranu, a to hlavně v prostředí, které se jich chtělo zbavit. Na druhou stranu byl autoritou, se kterou sice mladá Markéta nesouhlasila, ale dokázala s ním polemizovat, komunikovat a vést rozmluvy – a to samo o sobě mělo možná větší hodnotu než neodůvodněný souhlas „tupého“ stáda.¹²

Na tu dobu se jednalo o velice osobní a otevřenou zpověď mladé dívky, která má svůj vlastní názor a nebojí se ho říci nahlas i za cenu toho, že ji třeba vyhodí z práce. Vaculík si pečlivě své programy připravoval a tyto konkrétní příklady ze života převedl do jakýchsi obecných glos o životní filozofii. Dokázal probudit v posluchačích pocity napětí, což způsobilo velkou popularitu těchto rozhlasových úryvků. Jeho syn Ondřej prohlásil, že v otcových nahrávkách je malován „obraz o světě, který je trvalý. Akorát ta sonda vždy míří z nečekaných úhlů“.¹³ Vždyť některé situace se dějí opakovaně, dnes a denně, a je jedno, jestli je rok 1965 nebo 2020. Proto jsou tyto pořady stále aktuální a tvoří střípky mozaiky, která se nazývá život.

„Když zhasnete četbu, tak než usnete, uvažujete o konci knihy a jste zas o stránku víc připraveni na svůj happyend.“¹⁴

1.4 SLOVA, KTERÁ ZMĚNILA HISTORII

Následnou etapou života Ludvíka Vaculíka se stala práce v Literárních novinách (později Literárních listech), kde v roce 1965 přijal místo v redakci. Jeho hlavní náplní se stala oblast společensko-politické publicistiky – přispíval svými články, které se týkaly

¹² *Za dokumentem Ludvíka Vaculíka* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/za-dokumentem-ludvika-vaculika-5026749>

¹³ *Za dokumentem Ludvíka Vaculíka* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/za-dokumentem-ludvika-vaculika-5026749>

¹⁴ *Zemřel spisovatel Ludvík Vaculík, autor manifestu Dva tisíce slov* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1534248-zemrel-spisovatel-ludvik-vaculik-autor-manifestu-dva-tisice-slov>

převážně dění v tehdejší společnosti. Tím si získal přízeň veřejnosti, neboť jeho osobitý styl a skutečnost, že se nebál vyjádřit, co má na srdci, vtáhly čtenáře do děje velice intenzivním způsobem. Tento typ glos a pojednání přispěl velkým dílem k tomu, že se změnil charakter novin, ve kterých publikoval – byla zde akcentována hlavně kritika a možnost vyslovit se.¹⁵

Kritické postoje vůči režimu se ještě více umocnily, když v červnu 1967 vystoupil na *IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů*, který se konal v Praze. Zde zkritizoval vedení strany, jež zneužilo naivity svých příznivců takovým způsobem, že za dvacet let působení se nezabývalo jedinou lidskou otázkou. „*Ten sjezd spisovatelů, to byla první příležitost za jedenadvacet let, kdy jsem dostal do ruky mikrofon, který mi nemohli vypnout.*“¹⁶ Projev na sjezdu zapůsobil na režim takovým způsobem, že byl Vaculík okamžitě vyloučen z KSČ.

Vrcholem protikomunistického angažmá se ale měl stát manifest, který byl otištěn pod názvem *Dva tisíce slov*. Ten byl zveřejněn 27. června 1968 v Literárních listech, Mladé frontě, Práci a Zemědělských novinách. Podle slov Ludvíka Vaculíka bylo toto vyjádření určeno „*dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem.*“¹⁷ Autor požadoval změny poměrů v tehdejší Československu. „*Chybná linie vedení změnila stranu z politické strany a ideového svazku v mocenskou organizaci, jež nabyla velké přitažlivosti pro vládychtivé sobce, vyčítavé zbabělce a lidi se špatným svědomím.*“¹⁸

Tento dokument podepsaly osobnosti veřejného života, ale svůj podpis připojilo i více jak sto tisíc občanů, kteří tak vyjádřili nesouhlas a rozchod s ideologií strany. „*Parlament se odnaučil rokovat, vláda vládnout a ředitelé řídit. Volby neměly význam, zákony ztratily váhu. Nemohli jsme důvěřovat svým zástupcům v žádném výboru, a když jsme mohli, nedalo se po nich zas nic chtít, protože nemohli ničeho dosáhnout. Ještě horší však bylo, že jsme už téměř nemohli důvěřovat ani jeden druhému.*“¹⁹ Vedení KSČ na tuto situaci reagovalo svým způsobem vyhroceně až hystericky. Vrchní představitel SSSR Leonid Brežněv dokonce prohlásil, že Československo nemá situaci plně pod kontrolou, a manifest *Dva tisíce slov*

¹⁵ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

¹⁶ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

¹⁷ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

¹⁸ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 460.

¹⁹ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 461.

označil za projev kontrarevoluce. „*Pokazily se vztahy mezi lidmi, ztratila se radost z práce, zkrátka přišly na národ časy, které ohrozily jeho duševní zdraví a charakter.*“²⁰

Slova, která působila takové nepokoje, nemohla zůstat bez trestu, alespoň za tehdejšího režimu rozhodně ne. Veřejný projev světonázoru měl za důsledek to, že byly započaty masové mediální kampaně vůči Československu, což mělo za následek i rozsáhlý politický tlak ze strany SSSR. Nejde přece, aby si nějaký spisovatel z Československa veřejně říkal, co se mu líbí. „*Hlavní vinou a největším klamem těchto vládců je, že svou zvůli vydávali za vůli dělnictva. Kdybychom tomu klamu chtěli věřit, museli bychom dnes dávat za vinu dělníkům úpadek našeho hospodářství, zločiny na nevinných lidech, zavedení cenzury, která zabránila, aby se o tom všem psalo, dělníci by byli vinni chybnými investicemi, ztrátami obchodu, nedostatkem bytů. Nikdo rozumný samozřejmě v takovou vinu dělnictva neuvěří.*“²¹

Život Ludvíka Vaculíka se změnil v podstatě z minuty na minutu. Stal se „zakázaným autorem“, nesměl publikovat, přišel o svoji práci, neboť Literární listy měly zakázáno cokoli vydávat, a do toho všeho se stal jednou z nejpronásledovanějších osobností literárního i „obyčejného“ světa.²² „*Správné slovo má svůj význam, jen když je řečeno za poměrů, které jsou už správně opracovány. Správně opracované poměry — tím se u nás bohužel musí rozumět naše celková chudoba a úplný rozpad starého systému vládnutí, kdy se v klidu a míru na náš účet zkompromitovali politikové jistého typu: Pravda tedy nevitězí, pravda prostě zbývá, když se všechno ostatní prošustruje. Není tudíž důvodu k národní vítězoslávě, je pouze důvod k nové naději.*“²³

Jen těžko si můžeme představit, co se vlastně všechno pod takovým politickým nátlakem a pronásledováním „shora i zdola“ skrývá. Jedno je jisté – zažít by to nechtěl určitě nikdo a přežili by to ve zdraví fyzickém i psychickém jen ti, kteří by se dokázali oprostít od faktu, že momentálně nemohou dělat něco, co celý život milovali a co se stalo jejich denním chlebem, zaměstnáním i koníčkem. Ludvík Vaculík se dostal do situace, ve které nemohl v podstatě nic. Nemohl psát, nemohl se vyjadřovat, vlastně nemohl jakkoli ovlivňovat dění

²⁰ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 461.

²¹ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 461.

²² *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

²³ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 462.

kolem sebe. A to samo o sobě je věc zničující, deprimující, neboť člověk, který má co říct a nemůže, je zkrátka bezmocný. „*Obracíme se na vás v tomto okamžiku naděje, která je však pořád ohrožena. Trvalo několik měsíců, než mnozí z nás uvěřili, že mohou promluvit, mnozí však nevěří ani teď. Ale promluvili jsme už tak a tolik se odkryli, že svůj úmysl zlidštit tento režim musíme jedinečně dokončit. Jinak by odplata starých sil byla krutá. Obracíme se hlavně na ty, kdo zatím jen čekali. Čas, který nastává, bude rozhodující pro mnoho let.*“²⁴

Výzvy, které autor v manifestu zmínil, měly konkrétní charakter a bojovného ducha. Vaculík neměl v povaze se vzdávat a bojovníků za vlastní práva, těch se režim komunistické strany obával nejvíc. Není totiž nic horšího než mladý inteligentní revolucionář, úplný opak toho, co si strana přeje – masový souhlas němého stáda. „*Uslyšíme-li divné zprávy, ověřujme si je, vysílajme delegace na kompetentní místa, jejich odpovědi zveřejňujme třeba na vratech. Vyhybejme se sousedským hádkám, neožírejme se v politických souvislostech. Prozrazujme fízly.*“²⁵

Bohužel, ještě dlouho se u nás takovéto situace lidé nedočkali. Přišli daleko horší časy, ale to už bych zabíhal moc do historie. Pokud ale přeneseme situaci z roku 1968 do dnešní doby, do 21. století, spisovatel má v téhle věci poměrně jasno. „*Někdy dostávám otázku, jestli by nebylo načase napsat něco podobného jako Dva tisíce slov. Já se tomu až divím, neboť tehdy to zlo a nepřítel byl jasný, seděl na jednom místě. Abych tak řekl, jednou ranou ho trefíte. Kdežto dneska se to zlo demokraticky rozprostřelo všude. Proti tomu se dá bojovat jenom každý vedle sebe, každý vedle sebe. Krom toho je tady ta věc, že opravdu účinek má jenom slovo zakázané. Svobodné slovo nemá žádný účinek, ani když je ho deset tisíc na náměstí.*“²⁶ Přesuňme se ale nyní zpět k událostem, které zapříčinilo psané slovo. Ludvík Vaculík se stal psancem. A musel se rozhodnout, co dál.

„Toto jaro právě skončilo a už se nevrátí. V zimě se všechno dovíme. Tím končí toto naše prohlášení k dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům, vědcům, technikům a všem. Napsáno bylo z podnětů vědců.“²⁷

²⁴ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 462.

²⁵ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 464.

²⁶ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

²⁷ PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 465.

1.5 EDICE MIMO TABULKY

Přišla sedmdesátá léta a období normalizace. Vydávat knihy znamenalo souhlasit s režimem a rezignovat na kvalitu. Proto se Ludvík Vaculík rozhodl k radikálnímu kroku – spolu s dalšími spisovateli se podílel na založení samizdatové vydavatelské edice, kterou nazvali *Vzdor – Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisů*. Skupina, jež tuto organizaci vybudovala, se původně scházela v bytě Ivana Klímy na pravidelných autorských čteních. Sezení se konala vždy první neděli v měsíci, což jim vydrželo téměř dva roky.²⁸

Poté se chtě nechtě musely tyto „sedánky“ rozpustit, neboť šikana ze strany policie nabývala větších rozměrů, než kterým byli schopni čelit. Aby však zachovali chod této edice, opisovali své knihy na stroji, čímž se udrželi v kontaktu se svými čtenáři. Vaculík pak systematicky vydával své i cizí knihy, od osmdesátých let však kvůli neustálým výsledkům ze strany státní bezpečnosti jeho role oslabila a ve vydávání se realizovali už sami autoři knih, jež vycházely.²⁹

Po pár letech činnosti byla edice přejmenována na *Petlice*. Název byl ironickou aluzí na již existující edici *Klíč* nakladatelství *Československý spisovatel*, ve které však publikovali autoři bez politických záznamů a škraloupů. Ostatní autoři měli tudíž zůstat „pod zámkem“. Mezi Vaculíkovy blízké redakční spolupracovníky patřili například Ivan Klíma, Petr Kabeš, Jiří Gruša, Milan Jungmann nebo Klement Lukeš.³⁰

Písaři, kteří se podíleli na kopírování jednotlivých knih, používali značky, jež se od sebe odlišovaly a většinou byly podobou jejich vlastních jmen. Knihy byly vydávány většinou ve formátu A5 a A4 a vázány v plátně. Některé byly obohaceny obrazovým materiálem. V *Petlici* byly vydávány knihy historické, filozofické i literárněvědné, dále pak beletrie, paměti, fejetony i odborné práce. Zanikla v roce 1990 a celkem vyšlo během těchto let přes čtyři sta titulů.³¹

Právě domov Ludvíka Vaculíka ve Veletržní ulici se dá označit za sídlo organizace, jež pomohla na svět například knihám *Malomocní*, *Morčata*, *Katyně*, *Motáky nezvěstnému*,

²⁸ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>

²⁹ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>

³⁰ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>

³¹ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>

Český snář a mnohým dalším titulům.³² Organizace, která chtěla vytvořit platformu pro autory s odlišným viděním světa. Organizace, která dávala najevo nesouhlas a tento „projekt“ jim umožnil seberealizaci v době, kdy jiné cesty nebylo. Organizace, která neznala hranic. Organizace „pod petlicí“.

1.6 VACULÍK OČIMA MADLY

Do života Ludvíka Vaculíka neodmyslitelně patří žena, která dokázala stát po jeho boku – Marie Vaculíková, známá však upravenou verzí svého křestního jména Madla. Nutno říct, že soužití s takto dominantním a patriarchálním manželem jistě nebylo vůbec jednoduché, neboť i nejbližší přátelé Vaculíka líčili slovy „*individualistický, vyhraněný, kontroverzní a tvrdohlavý*“.³³ Z jejich manželského svazku vzešli tři synové, Ondřej, Martin a Jan. Milostné zálety ale jejich vztahy přerhaly – Vaculík našel zalíbení ve spisovatelce Lence Procházkové, se kterou měl rovněž potomky, dceru Cecílii a syna Josefa. Na sklonku života se nicméně opět vrátil ke své manželce a inspiraci, jež ho celým životem provázela a poskytovala mu zázemí a oporu i v době, kdy se situace zdála být bezvýchodná. I taková byla Marie Vaculíková. Žena mnoha tváří a podob.³⁴

Madla je známá hlavně díky dopisování s malířem a básníkem Jiřím Kolářem, se kterým sdílela korespondenci v době, kdy se nacházel v Paříži. Tyto dopisy následně zapříčinily vydání dvou svazků. Název je více než signifikantní – *Drahý pane Kolář...*³⁵ „*Ludvík mi přivezl jenom dvě malé obálky, protože si takto střádám svátečně do Prahy. Já bych jinak tam dost nerada jezdila, takto se těším, jak tam nejdříve uklidím, pak si udělám kávu, vezmu nůžky a nastane svátečno. Já ten byt přeplněný dusnou minulostí musím zcela zvrátit. Dvacet let odposlouchávání, dvacet let cenzury všeho, dvacet let konfliktních scén s L., dvacet let strachu a úzkosti – to všechno se vsáklo do zdi a nábytku.*

³² *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1721>

³³ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

³⁴ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

³⁵ *Slovník české literatury* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

Musím to překonat radostí. Musíme prostory naplnit zajímavými myšlenkami a vůbec – smysluplným životem.“³⁶

Nebylo jistě vůbec jednoduché žít v jednom bytě, neustále sužovaném policejními „raziemi“, a udržet si nějakým způsobem pozitivní mysl a chladnou hlavu. Partnerský život se v tomto období asi také úplně vést nedal, šlo spíš o sdílení společné domácnosti, ve které čas od času došlo k emočnímu vzplanutí, neboť o „ponorkové nemoci“ jistě nebyla nouze. I proto se Marie Vaculíková zřejmě uchýlila k něčemu, co jí pomohlo odpoutat se na chvíli od všedního života a postupně se ze svých problémů „vypsat“.

Nicméně samotné setkání proběhlo až po revoluci, v roce 1990. Vaculíková se ke korespondenci s malířem dostala v podstatě náhodou. Kolář totiž při svém pobytu ve Vídni udržoval kontakt s některými známými z domova. Volal tak i do bytu manželů Vaculíkových. V době jednoho z telefonátů však Ludvík nebyl doma kvůli pobytu ve Vídni, a tak se přihlásila Madla. Od té doby si pravidelně psávali a došlo dokonce i na osobní setkání v Paříži, kdy Madla vycestovala za svým synem Martinem, který tam tehdy pobýval. Koláře velice zajímalo, co se v republice odehrává, a proto mu Vaculíková postupně začala přibližovat události, které se u nás děly. Malíř se s ní domluvil, aby mu každý týden poslala dopis a on jí na oplátku namaloval obrázek – tak vznikla jejich vzájemná holubí pošta.³⁷

„Způsobil jste mi veliké blaho obrázkem Den s Holanem. Nemohu se na něj vynadívat, čtu si jednotlivá slova, dotýkám se zkrvavené hlavy v jablku – a přála bych si, aby rukopis patřil panu Holanovi.“³⁸ Ona sama dříve nerada chodila do společnosti – vždy většinou pouze v případě, kdy ji Ludvík Vaculík takzvaně „dohulákal“³⁹ k tomu, aby s ním někam šla. Kvůli své „povinnosti“ jakéhosi zpravodaje Praha – Paříž se však účastnila všedního dění do té míry, aby měla o čem psát. Svůj temperament ukazovala hlavně při psaní o politice a životě vládních hodnostářů, která neměla v oblibě, a dodávala tak svým dopisům autentický odlesk. Většinu z nich napsala v Dobřichovicích, v domě Františka Topiče, pražského nakladatele, který Vaculíkovi dostali od jeho jediné vnučky Milady. Zahrada,

³⁶ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

³⁷ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

³⁸ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

³⁹ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

kteřá byla součástí vily, sloužila jako útočiště v těžkých chvílích normalizace a tehdejšího režimu pro sbírání psychických i fyzických sil.⁴⁰

Podle Madly byl Ludvík Vaculík přesvědčen o tom, že „strom má dožít jako člověk“⁴¹. Svoji zahradu opatroval jako oko v hlavě, měl rád starodávné, velké stromy a keře. Podle jeho nařízení se nesmělo venku nic sekat, vše se muselo nechat růst tak, jak to příroda zařídila. Z těchto všedních střípků lze usuzovat, že Ludvík Vaculík byl člověkem napojeným na přírodní scenérie, zároveň však poměrně autoritativním a paličatým, který by měl nejraději ze zahrady „plácek“, kde pásal kdysi za mlada kozy.⁴²

Na adresu spisovatelova *Českého snáře* Madla Vaculíková řekla, že při čtení knihy měla teplotu. Události, které se v příběhu objevovaly, měly pro ni podtón přibarvování a zaujatosti. Její postava vypadala rovněž jinak, než tomu skutečně bylo z jejího úhlu pohledu. A nebyla v tom sama, neboť i ostatní sdíleli názor s Vaculíkovou manželkou. Sám autor však na tyto narážky odpovídal tím, že si to všechno každý den zapisoval, takže by to právě on měl vědět úplně nejlépe. Tento pocit je však dán jeho osobností jako takovou. Vaculík totiž rád slyšel to, co slyšet chtěl, a viděl situace jinými očima než samotný účastník děje.⁴³ A za to mu člověk nemůže promlouvat do duše nebo se s ním dokonce hádat, neboť literatura jako taková nabízí mnoho úhlů pohledu a mnoho alternativ, kterými je možno proniknout do dané problematiky. Jinak by se literatura stala šablonovitým teritoriem bez nápadu a individuálních paralelních světů.

„Podivuji se nad současnou agresivitou mladých žen, nad jejich sebevědomím. Už jsem si dávno musela zvyknout, že já jsem pro ně slepice, která není hodna toho místa vedle mistra.“⁴⁴ Názor na nevěru má Vaculíková jasný – nevěra žen je těžší než nevěra mužů. Žena, když se zamiluje, nemyslí na děti a vždycky dá přednost milenci. Muž se při hrozbě ztráty dětí zalekne a případně se vzdá milenky. I do jejich manželství nevěra vstoupila. Společnými silami se však dokázali přes tuto situaci přenést. Vaculíkové k tomu pomohly i dopisy s panem Kolářem, neboť to pro ni bylo jakousi psychoterapií.

⁴⁰ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

⁴¹ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

⁴² *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

⁴³ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

⁴⁴ *Rozhovor na dálku* [online]. [cit. 2020-03-16].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

Přes všechny životní trable byla Marie Vaculíková postavou, která je spojována s osobností Ludvíka Vaculíka nejen poutem manželským. Byla jeho životním společníkem, přirozeným motorem a inspirací pro jeho tvorbu, činy a styl života. Stala se jednou z osudových žen jeho života, ke které přes spleť cest mužových tužeb a iluzí nakonec našel cestu.

„Když vy píšete o tom, co vás trápí, tak nad tím vítězíte, protože to psaní vás vede k tomu, že si to musíte roztržít, co má jaký význam, jak je to důležité – a prostě se nad to postavíte.“⁴⁵

1.7 VZPOMÍNKA NA „TATU“

Při putování za poznáním osobnosti slavného spisovatele přispěl střípkem do výsledné mozaiky i jeho syn – novinář Ondřej Vaculík. V roce 1968, kdy vyšlo oněch *Dva tisíce slov*, mu bylo 14 let. V té době se u nich doma v podstatě řešila jen politika – stala se něčím přirozeným, scházeli se tam různí spisovatelé a už i děti vnikaly do tehdejší problematiky, jež se jim vůbec nezdála neznámá nebo cizí.⁴⁶

V očích syna Ondřeje byl Ludvík Vaculík poněkud despotickým otcem, který měl rád, když byla vše podle něj a neodmlouvalo se. V paměti mu uvízla signifikantní vzpomínka na to, jak vždy přišel z redakce, to bylo většinou večer, po večeri zasednul k psacímu stroji a psal a psal dlouho do noci. Zvuk psacího stroje doléhal do všech prostor bytu, a když se děti kolem druhé hodiny ranní probudily, stále bylo slyšet ono cvakání a příznačný cinkot – velice příjemný zvuk na usínání.⁴⁷

Ani Ludvík Vaculík si neuvědomoval osudovost manifestu, jehož slova následně otiskl v Literárních listech. Došlo spíš na souhru idejí několika osobností v souvislosti s tlakem Sovětského svazu a jakousi demokratizační vlnou v tehdejší Československu. S psaním a pracemi okolo pomáhali i synové, například syn Martin měl za úkol počítat slova.

⁴⁵ Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

⁴⁶ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu *Dva tisíce slov*. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

⁴⁷ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu *Dva tisíce slov*. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

Otec Ludvík však na něj neustále dohlížel a ostře mu vytýkal, že je počítá špatně. Podle Ondřeje by nikdy neuznal, že je například počítá špatně on sám – už to něco vypovídá o jeho povaze člověka, který si stojí za svým pevným přesvědčením, ale zároveň si nepřipouští svoje omyly.⁴⁸

Sám autor byl zaskočen tím, jakou reakci způsobila jeho slova. Ale zároveň situaci popsal tak, že on vyjádřil svůj názor a bylo na lidech, aby s tím naložili, jak uznají za vhodné. Cítil však jakési pnutí a pocit viny za to, že způsobil problémy lidem, kteří si to vůbec nezasloužili, například lidem velice blízkým. Společnost se následně rozdělila na dva tábory. Jedni Vaculíkovi v telefonátech děkovali, druzí naopak vyjadřovali nesouhlas, a to většinou anonymně a ne vždy korektně. Ale to je bohužel realita takového činu – nikdy se nelze zavděčit všem, ať už jsou úmysly autor jakékoli. Proto jsou lidé, kteří si toto nepřipouštějí, silnými jedinci a mohou hýbat společenskými konvencemi a názory.⁴⁹

Další Ondřejův výlet do minulosti se týkal bratra Martina, jenž byl v roce 1968 v Izraeli se skupinou přátel, následně zakotvili ve Vídni a uvažovali, jestli se mají vracet domů. Otec Ludvík mu na rovinu odvětil, že pokud se chce dostat na okraj společnosti a dělat dělnickou práci v továrně, může se domů klidně vrátit. Pokud se však chce rozvíjet a sebezdokonalovat ve všem, co má rád a co ho činí šťastným, má zůstat za hranicemi. Bylo mu tehdy 18 let a bylo pro něj velice těžké tuto situaci zvládnout, neboť odcestovat někam bez rodiny v takhle mladém věku muselo být velikým zásahem do života mladého člověka.⁵⁰

I Ondřej kvůli otcově minulosti nemohl na vysokou školu a vyučil se zedníkem. Ze strany normalizačního aparátu mu ale přišla nabídka, že pokud by chtěl studovat divadelní vědy, které ho velice zajímaly, stačilo by, aby se občas někde zmínil o tom, že se svým otcem nesouhlasí nebo že nepodporuje jeho myšlenky – zkrátka aby se od svého „taty“ distancoval tak, jak to jen bude možné. A to bylo něco, co bylo tak nemyslitelné a tak provokativní, neboť ho ani nenapadlo, že by snad někdy mohl jít proti vlastnímu otcí.⁵¹

⁴⁸ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu Dva tisíce slov. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

⁴⁹ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu Dva tisíce slov. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

⁵⁰ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu Dva tisíce slov. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

⁵¹ Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu Dva tisíce slov. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CxIZ15r4iZY>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.

Ludvík Vaculík byl sice ve společnosti i v rodinném prostředí autoritativním typem člověka. Na druhou stranu ale několikrát ukázal, že měl pevný názor, který ale nikomu nevnucoval. Stál jako pozorovatel mimo záběry a rozhlížel se kolem sebe. To samo o sobě mu poskytlo větší rozhled, a proto měla jeho slova větší rozměr a filozofický podtext. Nechtěl rozumovat a neobratně tlachat. Pouze hledal správné výrazy pro popis situací, které se před ním rozprostíraly. A říkal pouze to, co viděl, ať už to ostatní viděli či neviděli jinak. Jeho tvrzení však většinou třefovala do černého. A i proto byl v očích státních hodnostářů tak kontroverzní osobou. Přitom toho zase tolik neřekl. Ale věděl, kdy a komu dokážou jeho glosy nejvíce zamotat hlavu. A proto se na „tatu“ tak dobře vzpomíná.

1.8 OBRÁZKY ZE ŽIVOTA

Manifest *Dva tisíce slov* nebyl jediný dokument, se kterým se osobnost Ludvíka Vaculíkova spojuje. Spisovatel se stal rovněž jedním z prvních signatářů iniciativy zvané *Charta 77*. Tento čin měl zhruba podobný význam jako zveřejnění legendárního rukopisu. Ve své činnosti samizdatového propagátora pokračoval Vaculík dál i v pokročilejším věku. Nacházel se v etapě života, kdy člověka rekapituluje, vzpomíná, lituje, miluje, zapomíná a raduje se z maličkostí. V etapě, která nabízí odpočinek a jiný pohled na svět než v dobách, kdy byl člověk plný sil a odhodlání měnit zažité věci a napravovat staré pořádky.⁵²

V 90. letech se Ludvík Vaculík postupně odpoutával od nálepky zakázaného autora a pravidelně začal přispívat do Lidových novin svými sloupky a fejetony na aktuální témata. Leckdy kontroverzní názory zvedaly ze sedadel nejednoho čtenáře, ale svým způsobem byli za toto čerání vod všichni rádi. Dokázal mít oči otevřené i v situacích, kdy je před problémy ostatní zavírali. Publicistická tvorba je ale na zevrubnější analýzu ...

Podzim svého života trávil Ludvík Vaculík rád doma na venkově, kde se staral o obydli, pracoval na zahradě, užíval si možnosti být v přírodě a dělal to, co ho naplňuje a co mu dodává energii. Rozjímal o životě, prozpěvoval si moravské lidové písničky a debatoval o svých knihách. Spolu se svým přítelem, režisérem a hercem Břetislavem Rychlíkem, rádi hovořili a vedli diskuze při popíjení oblíbené domácí pálenky.

⁵² *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].
Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

Ke konci své osudové kapitoly sepsal milostnou záležitost pod názvem *Loučení k panně*. „*Že to nejde napsat? To se nemělo ani dělat. Je to jeden z těch případů, kdy se dá celé literatuře vytknout jedno. Autor nejprve hřeší, a když o tom pak pěkně napíše, tak si myslí, že mu bude odpuštěno. A to právě já si nemyslím, že tím je odpuštěno. Akorát mi jde o to, že ta literatura se musí na něčem dít. A že vlastně se to neděje při psaní, ale děje se to při tom čtení v těch lidech.*“⁵³

Jedná se o knihu o milostném vztahu mladé ženy a stárnoucího muže. O to více je akcentován fakt, že dívka byla ještě panna, která následně konvertovala a vstoupila do kláštera. Jmenovala se Kristýna. K tomuto typu psaní se Ludvík Vaculík dostal tak, že si zapisoval do deníku věci, které mu pomáhaly překonat zlé časy a období krize vlastní existence, především pak v Baťových závodech, mezi stovkami učňů nebo při práci vychovatele na internátech. Nikdy však nepřemýšlel o tom, že by do deníku zapisoval události s úmyslem na pozdější publikaci, a to už v jakékoli podobě. A proto psal naprosto upřímně, otevřeně a nehleděl na čtenáře, pouze na sebe, což může s odstupem času znít trochu zvláště, ale ve výsledku měl v tomhle případě Vaculík na mysli to, že neuměl psát o ničem jiném, než o sobě samém. Šlo mu v podstatě o fakt, že tím, že psal o svojí osobě, postihl zároveň velkou spoustu lidí, neboť problémy, o kterých psával, se dotýkaly společnosti obecně a on sloužil jako takový prostředník, díky němuž se v něm mohla spousta čtenářů najít.⁵⁴

Jednalo se o velice intimní tematiku psanou deníkovým charakterem za použití poezie hlavní hrdinky. Vaculík se nebál použít detaily až lascivního charakteru, ale jak už sám předtím zmiňoval, nepsal to pro nějaký účel pozdějšího vydání. I proto se této prózy svým způsobem bál, nechtěl ji číst, neboť mu přišlo příliš soukromé nahlížet do citových vzplanutí dvou lidí, kteří se sexuálně přitahují. Proto v podstatě pouze listoval a nechtěl se k tomuto příběhu vracet. „*Jsem rád, že je to za mnou.*“⁵⁵

„*Usmívala se, prsy pod halenkou velmi měla, ale položil ruce na její ramena. Vzala mu jednu ruku a dala mu do dlaně pusy. ‚Kam bychom takto zas došli,‘ řekl František.*

⁵³ Čtenářský deník... Ludvík Vaculík: *Loučení k panně* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308292320020016-ctenarsky-denik-ludvik-vaculik-loucenik-panne/>

⁵⁴ Čtenářský deník... Ludvík Vaculík: *Loučení k panně* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308292320020016-ctenarsky-denik-ludvik-vaculik-loucenik-panne/>

⁵⁵ Čtenářský deník... Ludvík Vaculík: *Loučení k panně* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308292320020016-ctenarsky-denik-ludvik-vaculik-loucenik-panne/>

Rozevřela oči jako v údivu a řekla: ‚No a co? Že ty se budeš chránit, s tím nemůžu už počítat. Tedy takto se chráním já.‘ Vstala a šla do kuchyňky něco dělat. Lehla si na tvrdou postel. Ona přijde a sedne si k němu? Přišla a lehla si. Dala si hlavu na jeho ramena a začala ho hladit na prsou. Z její ruky cítil přání, tedy řekl: ‚Tak se teda svlečme, já sem ale pitomec!‘“⁵⁶

Těžko říci, co vedlo Vaculíka k napsání takto intimního kusu na sklonku života. Nutno říct, že inspirace v mladé dívce ukazovala mnohé. I samotný název měl v sobě nádech nostalgie a opouštění něčeho, co měl spisovatel velice rád. Vaculík, stále duchem mladý muž, kterému nebyly cizí tužby po mladé nevinné ženě. Ale je na každém, jak si tuhle záležitost přebere. Zobrazena je však dokonale.

1.9 ADIEU

Léta plynula dál a Vaculík pomalu ale jistě dopisoval svůj vlastní příběh. Dál pracoval na své fejetonistické tvorbě, zajímal se o dění ve společnosti i ve světě a dával lidem jakýsi návod, kterým se mohli a nemuseli řídit. Dával spíše jakousi inspiraci těm, kteří nevěděli, na jakou stranu se postavit či jaký názor na věc zaujmout. V tomto poselství pokračoval do velice pozdního věku.⁵⁷

Za svoji činnost se dočkal několika ocenění – v roce 1996 mu byl propůjčen řád Tomáše Garrigua Masaryka třetí třídy. Mezi další významné milníky patřily například Státní cena za literaturu v roce 2008, Cena Karla Čapka z roku 2002 nebo Cena Fernanda Peroutky o tři roky později. Sám spisovatel nikdy však na ocenění či vyznamenání nekladl důraz. Nepsal pro ocenění, ale pro vlastní přesvědčení toho, že dělal dobrou věc a inspiroval.⁵⁸

Jeho život se nachýlil 6. června 2015.⁵⁹ Odešel v kruhu rodinném, obklopen těmi, kteří ho provázeli a inspirovali po celou tu dlouhou etapu. Jeho knihy však zůstaly v povědomí, a proto si dnes můžeme přečíst tituly, jakými jsou například *Český snář*, *Sekera*, *Morčata*, *Jak se dělá chlapec*, *Srpnový rok* a mnoho dalších známých i méně známých děl. Ve své podstatě

⁵⁶ *Čtenářský deník... Ludvík Vaculík: Loučení k panně* [online]. [cit. 2020-03-19].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308292320020016-ctenarsky-denik-ludvik-vaculik-loucenik-panne/>

⁵⁷ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

⁵⁸ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

⁵⁹ *Lidé: Ludvík Vaculík* [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

předběhl svoji dobu, a proto jsou jeho knihy tak aktuální a populární. Vaculík odešel, ale spoustu toho za sebou zanechal.

2 RUŠNÝ DŮM

2.1 ZPOVĚĎ VYCHOVATELE

„Vychovatel je jako umělec: sám si bere tolik svobody, k jaké odpovědnosti se uvazuje.“⁶⁰

Vrátíme se teď do doby, kdy se začala osobnost spisovatele Ludvíka Vaculíka teprve formovat. Jak již bylo zmíněno na přechozích stranách, v jedné etapě života se jeho domovem stal internát, kde i se svou ženou Madlou zastával funkci vychovatele učňů. Práce to nebyla nikterak jednoduchá, na druhou stranu byla ale velice zajímavá a různorodá, neboť Vaculík přišel do kontaktu s různými typy svěřenců – od svědomitých chlapců, kteří měli spoustu zájmů a věnovali se činnostem, které je baví, až po různá individua, ve kterých spatřoval spíše vzbouřenecké manýry nebo naopak snahu se ze všeho „ulejt“.

Při této práci narážel na spoustu překážek a nezdarů, jež musel za pochodu řešit, často doplácel na svou vlastní nezkušenost nebo přílišnou horlivost. V době, kdy se příběh odehrává, byl Ludvík Vaculík totiž ještě velice zapáleným komunistou, jenž byl odhodlán probudit v mladých lidech pocit odpovědnosti, zájem o četbu nebo alespoň utvářet široký záběr jejich zájmů po dobu trávenou v prostorách internátu. Jeho vize byly však neustále narušovány příkazy shora, neshody s ostatním personálem či vlastní manželkou. Sám se pak dostával do nepříjemných stavů, kdy přemýšlel o své práci plné omylů a unáhlených rozhodnutí.

Rušný dům se dá v podstatě považovat za jakousi reportážní sondu, odhaluje vztah hlavního hrdiny s lidmi, kteří jej obklopovali, a podává reálný obraz doby, kdy byl Ludvík Vaculík ještě na studiích a své poznatky se snažil aplikovat v praxi. Realita byla ovšem jiná, než si ji představoval. *„A přece by to moje práce mohla chtít. Není pro lidi všelijak líné. Žádá rozum, znalosti, cit. Je různotvárná. Chce pohyb, pohotovost, duchapřítomnost.*

⁶⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7108-333-7.

Vynucuje si způsobilost vidět a mluvit, vidět a mlčet, vidět a jednat i schopnost rozhodnout se, co z toho v této chvíli je na místě.“⁶¹

Ludvík Vaculík tyto poznatky a příběhy v roce 1963 vydal knižně a jedna z jeho prvotních prací sice nepatří mezi nejznámější, zato však nabízí pohled do světa člověka, jenž měl mnohdy pocit, že je všemocný a na všechno stačí. Po několika měsících strávených vykonáváním této profese však jeho socialistické ideje narážely na realitu všedního dne. Místo toho, aby měl čas na své „projekty s mládeží“, musel spíše řešit, kdo přišel pozdě do závodu, kde je rozbité okno či za kterou záclonou hnije sýr. Vytvářel na sebe až příliš velký tlak a neúspěch ho přiváděl na různé myšlenky. *„Chci pořádek. Důsledně. Chci kázeň. Důsledně. Jdu za každou věcí dvakrát, stokrát, dnes, každý týden. A netvrďte mi, že chci tupou kázeň! Chci po nich myšlení. Řekněte, k čemu, co mám přidat!*“⁶²

Knih *Rušný dům* je autentická – je psána jako soubor různých situací, které se během tohoto období udály, občas má humorný nebo ironický nádech, někdy až s podtónem zoufalství. Postavy v knize mají spíše epizodickou platnost, nejedná se o souvislý děj, ale spíše o střípky, které v konečné podobě tvoří celistvé dílo. A právě tato prvotina Vaculíkovy tvorby odhaluje vize a myšlenky mladého muže, jenž svá přesvědčení později úplně obrátil.

***„Všichni vidíme, že jste je pořádně zkrotil – ocenil mě výbor. Ano, už nevrší postele do pyramid, ani nestříkají hadicí chodce před internátem. Jsou zkrotlí, leží jak placky a sem tam levou rukou líně provedou podružnou lumpárnu. Vědí, co nedělat, ale nechtějí nic dělat. Potlačil jsem je, vzbouřence. Ted' bych je potřeboval ušlechtilé vzbouřit.*“⁶³**

⁶¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 38. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁶² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 40. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁶³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 42. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.2 NÁSTIN DĚJE

2.2.1 ZAČÁTKY

„Správně by lidé neměli mít moc. Je to nárok na úctu. Zač však mohou tito chlapečci ke mně mít úctu?“⁶⁴

Hlavním hrdinou Vaculíkovy knihy je soudruh Lysák, očividně však jde o samotného autora knihy, autobiografické prvky tomu jasně napovídají. Ten přijme místo v internátním zařízení pro učně, jež pracují jako dělníci v závodě. Spolu se svojí ženou Marií vychovávají malého synka a Marie má rovněž na starosti jednu ze skupin obývajících tento komplex. Mezi další personál internátu patří kolega Vláška Švihlík, vedoucí Vašek Rousek či soudruh Krampera, kterého přezdívají „tatiček“. Dále pak dva vrátní – Michalec a Šára, několik uklízeček a kuchařek. Nutno podotknout, že místo vychovatele dostali manželé Lysákoví od soudruha Krejčířika a právě „tatiček“ zařídil, aby měli kde přebývat – jejich útočištěm se stal malý byt přímo v prostorách internátu.

Soudruh Lysák má na starosti dva ročníky učňů – prváky a druháky. Nutno říci, že vztahy mezi ním a kluky jsou místy velice napjaté. *„Jsou přede mnou a je jich plná učebna, rošťáků. Druhý ročník vlevo, první vpravo. Jsou vymyti, osprchované vlasy se jim lepí na lebký a ti větší frajeři si je načesali do vysokých vln. Jsou oblečeni do tepláků nebo krátkých kalhot a košile mají rozhaleny. Dívají se na mě zpříma či úkosem, nebo se na mne neřádají. Někteří vystrčili kolena až nad hranu stolu, houpají se na židli a pozorují hemžení můr a komárů u osvětlovací bání na stropě. Nechvíle sedí ve třetí řadě vlevo a má výraz důležitého člověka na důležité schůzi, avšak ne zas tak důležité, aby se nemohl kdykoliv zvednout a odejít za ještě důležitějšími záležitostmi. Vosoška z druhého ročníku si tiše píše prstem po stole a má dnes výraz zdvořilý. Kovanda, ačkoli je z prvního ročníku, sedl si dozadu vlevo mezi druhý ročník., vlasy má jako zcuchaný drn, mohutné tělo rozložil jak strejc a ohryzává*

⁶⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 63. ISBN 978-80-7108-333-7.

si nehty na rukou, a já až dosud vidím, že pokud dneska užil vody, tedy výhradně vnitřně; ale ještě spíš to bylo pivo.“⁶⁵

Se svými svěřenci zažívá denně malicherné i závažnější situace, ať už se jedná o pozdní příchod na internát, který je zamaskován tak, že si vrátný ničeho nevšiml, nebo nedostavení se včas do závodu na směnu. Celou dobu se poté snaží probudit v chlapcích nějakou tvůrčí činnost nebo alespoň pocit toho, že nejsou v „dobyčtáku“. Své poněkud až naivní představy o výchově mladých chlapců si bohužel přenáší i do společného soužití se svojí ženou Marií a dochází tak k různým neshodám, a to buď kvůli odlišnému pohledu na výchovu, nebo svéráznému postoji vůči vyšším instancím. „*Ty neumíš nic zanedbat, nic nepromineš. Každý přečin chceš vyřešit a řešit. To je nemožné, v takové roli se nemůžeš udržet.*“, *Nechci jenom trestat, namítl jsem.*, *Chci chválit a oceňovat!*, *Ale nedostaneš se k tomu, nezbude ti čas.* *Nemá pravdu, nemá pravdu.*“⁶⁶

Aby toho nebylo málo, musí Lysák neustále řešit záležitosti okolo kázně, a dokonce se někdy musí vypořádávat se situacemi, kdy je povolán do závodu „na kobereček“, kde se musí zpovídat z toho, jak vlastně chlapce vede, jaký jim dává příklad a proč se opět nedostavili včas na ranní směnu. Právě tyto nepříjemnosti vychovatele odvádějí od práce, kterou by chtěl s uční provozovat, a nutí ho přemýšlet, jestli se vůbec na práci vychovatele hodí a zda na tuhle zodpovědnost stačí. „*Což o to, o budování socialismu v naší vlasti je už rozhodnuto definitivně. To chválím, Ale jestli si má v našem internátě každý po sobě zamést, to se pořád nějak nemůže definitivně rozhodnout.*“⁶⁷ Většinu času se se zaměstnanci závodu, soudruhy Hořákem a Mikyskou, dohaduje o pravé podstatě některých činů. Vadí mu, jak se u učňů podle idejí strany mají podporovat volnočasové aktivity. „*Místo myšlenek dáváme jim lístky do divadel a hesla, místo jiných měřítek pořádku jim dáváme uklízečky a hesla místo pohybu sportovní náradí a hesla. Odpovědnost za to, jak dovedou užít volného času, splňujeme dodávkou helikonů. O tomto bychom si měli pohovořit!*“⁶⁸

Těsně před odchodem druhého ročníku do „svobodárny“, tedy jiného komplexu se značně okleštěnými povinnostmi a volnější disciplínou, se snaží s některými uční navázat

⁶⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 7. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁶⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 40. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁶⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 28. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁶⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 28. ISBN 978-80-7108-333-7.

přátelštější vztahy. Bere je na „lodičky“, kde sehrávají pirátskou bitvu, nebo na divadelní představení Zdravý nemocný. Následně se ale dostane s chlapci do konfliktu ohledně politiky. Zjistí, že noviny vlastně vůbec nečtou, Rudé právo se válí u koše nerozbalené a mladíci nejeví vůbec zájem o to je alespoň otevřít, neboť všechno už přece vědí a nemá cenu se tím vůbec zaobírat. Soudruh Lysák je touto informací velice zaskočen, nedokáže reagovat neutrálně a připadá si, jako by celou dobu hráli nějakou falešnou hru. *„Pohlížel jsem z jednoho na druhého. Nemohl jsem přece věřit. Nechvíle, dobrý pracovník. Valenta, zajal mě na pirátské lodi a byl neomaleně citlivý. Vosyka! Jeho otec je ve straně. A všichni dělali tak uvědomělé, že jsem se jich kolikrát bál. Co věta, to pomluva, předsudek, omyl či zlý úmysl kohosi, kdo na těchto dvojítych postelích jistě noclehuje. Ale to také námět na rok, dva roky práce! A je se dovidám, co všechno v nich je, až když mají odejít. Kdo byl ten člověk? Co dělal?“*⁶⁹

Druhý ročník odchází, jedna etapa Lysákova snažení končí. Neví, co si počít, neboť si připadá oklamáný. Všechny jeho ideály mu najednou přijdou pošpiněné a práce, kterou vynaložil, zbytečná. Není bohužel času nazbyt, protože za pár týdnů přijdou do internátu „nováčci“ z prvního ročníku. A vychovatel je odhodlán udělat vše proto, aby těmto „zpuchřelinám“ zamezil již od samého začátku. *„Nepřeju si, abyste mě oslovovali ‚soudruhu‘ a zdravili mě ‚čest práci‘, když to neodpovídá vašemu přesvědčení. Není to správné. V závodě to říkejte, ale tady ode dneška nemusíte.“*⁷⁰

„Já tedy myslím, že v zájmu naší strany není břesk hesel, ale náročná kázeň a víc skromnosti. Cifry bych seškrтал, uklízečky zrušil. Já ovšem dělám chyby: vyhazuju klukům boty z oken.“⁷¹

⁶⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 54. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 56. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.2.2 PO PŘÍCHODU „NOVÁČKŮ“

„Takový je zákon, že nejvíc pozornosti pro sebe reklamují ti, kdo za ni nejmíň stojí.“⁷²

Nástup nového prvního ročníku vlévá soudruhu Lysákovi novou krev do žil. Odchod druhého ročníku do jiného výchovného zařízení znamená pro všechny několik změn. Hlavní hrdina své učně pozoruje již od samého začátku, nechce opakovat stejné chyby, které způsobily pošramocení důvěry mezi ním a chlapci.

Situaci však značně zamotává fakt, že se do internátu přesouvají „karuselovci“, tedy učni z Karuselovského závodu, který své dělníky rozděluje do několika internátních zařízení po celé Praze. Spolu s nimi přicházejí do komplexu tři noví vychovatelé – soudruzi Hrbek, Marek a Sovák. Jedná se o mladé a poměrně nezkušené mladíky, kteří ani nejsou z oboru a jsou spíše kamarády než lidmi, kteří mají na starosti početné skupiny dětí. Tento fakt rozpoutává seriál událostí, kdy si dva tábory několikrát slovně vjíždějí do vlasů, neboť názor na výchovu mají každý poměrně odlišný. *„Každý vychovatel se živelně zajímá o práci jiného vychovatele. A není to jenom věcný zájem, s jakým si třeba instalatér prohlíží práci jiného instalatéra. Tady nesoudíš jenom dílo. Tu se ti odkrývá pohled na temperament, vkus a životní názory toho člověka. A co poznáš, naplní tě souhlasem, sympatií až závistivým obdivem, nebo vyvolá protest tvého temperamentu, tvých názorů politických a tvého vkusu, prostě celého tvého vnitřního ustrojení.“⁷³*

Soudruh Lysák se mezitím snaží své svěřence co nejvíce poznat – získává informace o jednotlivých obyvatelích společné místnosti, o jejich původu, zájmech a životních hodnotách. Zjišťuje, že jsou mezi nimi nadšení fotografové, sportovci, šaškové kolektivu, čtenáři, či v neposlední řadě zapálení šachoví hráči. Pozoruje jejich první dny v internátě, kdy si musejí zvykat na všechny povinnosti, které jsou spojené nejen s prací v závodu, ale i

⁷² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 6. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 70. ISBN 978-80-7108-333-7.

s mimoškolní činností. „*Už pátý den usínají nováčci pozdě, mluví ze snu, courají se dlouho před ránem na záchod, vstávají zimomřiví. Pozorně stelou, jako by to bylo skutečně tak důležité, jak ji tvrdím. Nechutná jim snídaně, jdou přehnaně brzy do práce, vracejí se unavení stáním u ponku, vedrem v ulicích, návaem v tramvaji, udýchání spěchem do návrší k internátu.*“⁷⁴

Zároveň s nimi zkouší řešit i jiná témata než volnočasové aktivity a jiné kratochvíle, neboť se jako zarytý komunista pokouší probudit v nich ducha odpovědnosti za vlastní přesvědčení. Nechce, aby se po několika měsících znovu stalo to, co se událo několik týdnů zpátky s druhým ročníkem. Svolává schůze, pěstuje v nich četbu, chce, aby se zajímali o denní tisk, a pouští se i do některých ožehavějších témat. „*Bude špatné, když budou přede mnou ustávat řeči o tématech, která považují za choulostivá. Čím si to pořád zaviňuju? Jak mám odvětrávat, aby se v naší sloji nehromadil potichu a neviditelně metan, který tenkrát tak vybuchl?*“⁷⁵

I když vynakládá značnou snahu, druhý ročník přeci jen začíná chytat manýry svých předchůdců a Lysák má pocit, že některé věci zkrátka nedávají smysl. Například každé středeční odpoledne je vyhrazeno pro volnou zábavu. Proto je pro něj zarážející, že se chlapi neseberou a nejdou někam ven – místo toho leží a „vybírají“ si svůj přiděl volna. „*To je rub řízeného hospodářství: vybíráme cigarety, i když nekouříme, a hromadíme holicí mýdlo, které nevymydíme, ani když se budeme holit povýše kolena.*“⁷⁶

Utápí se v těchto myšlenkách, prožívá několik rozepří s Marií, která mu vyčítá jeho neúctu k vedení. Dostává se totiž do sporu se zaměstnanci závodu, kteří všem učňům rozdali přihlášky do Československého svazu mládeže. Soudruh Hořák namítá, že podepsali, protože chtěli, ale Lysák má jasno: nikdo se jich moc na nic neptal a z této dobrovolné činnosti se stala obyčejná zprofanovaná formalita. „*A také měls celou dobu ve straně namále a vyhodili nás z práce. Ted' to čekám znovu, protože děláme něco jiného než karuselovci. A za deset let vyjde usnesení, že svazácké košile a pár naučených řečí k výchově nestačí. Já to vím už ted' a to nejsem tajemník!*“⁷⁷

⁷⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 62. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 85. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 88. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 95. ISBN 978-80-7108-333-7.

Hlavní hrdina hlavně začíná rozpoznávat fakt, že starý a nový systém jsou spolu nějakým způsobem stále spojeny a je velice těžké najednou úplně odstříhnout něco, co zde fungovalo několik desítek let, a začít tuto práci dělat najednou úplně jinak. Tato skutečnost ho odrazuje od dalších pokusů a začíná pochybovat o správnosti svých činů. *„Vidím totéž, co Marie, a musím na své svědomí říct, že ne strana, ale jeden Hrbek, jeden Marek a Sovák jsou neschopní... a svědomí mi těžkne.“*⁷⁸

Konflikty se závodem se vyhroť v době, kdy chlapci nedostanou povolení od Lysáka odjet na víkend domů, i když od závodu dostanou povolenku. Vychovatel argumentuje tím, že měli nejdříve jít za ním a pak až za závodem, že toto obcházení k ničemu nevede. Je povolán do závodu a před zraky učňů z druhého ročníku proběhne roztržka s předsedou závodní rady, soudruhem Hradilem, který se zdá být hodně proti němu. *„Ty doby už jsou pryč,‘ vzkřikl Hradil, ‚kdy se dalo o lidech jednat bez nich, Jen ať soudruzi zůstanou!‘ ‚Jak chcete, soudruhu, Nemuseli jsme si před učni vyjasňovat, kdo porušuje linii strany, když u nás byl prozatím porušen jenom internátní řád.“*⁷⁹

2.2.3 PROCES

„Poučení: naše omezenost nejsilnější spojenec třídního nepřítele.“⁸⁰

Po několika kontroverzních událostech spojených s opuštěním průvodu s vlajkami při příležitosti oslav Říjnové revoluce či rozdáním lístků do divadla v závodě, ač byli určeni pro ostatní učně, má soudruh Lysák pocit, že mu někdo neustále hází klacky pod nohy a že nemůže několik týdnů proběhnout bez sebemenšího problému, jenž by ho nestavil do pozice toho, kdo nemá své svěřence pod kontrolou. *„Kluci slyší fráze, čtou fráze, říkají fráze, a když posléze převedou plody této byliny na náměstí, podivují se tomu nejvíce frázisté.“*⁸¹

⁷⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 73. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁷⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 101. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 102. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 104. ISBN 978-80-7108-333-7.

„Kryt se! Kromě dobrých věcných důvodů vymýšlet pro své jednání další, rezervní důvody, kterými se mohou kryt v případě nenadálého a neznámého obvinění.“⁸² Jak je už v této době zvykem, celá situace je posunuta do úplně jiné dimenze a proběhne „proces“ se soudruhem Lysákem za přítomnosti učňů a všech zaměstnanců internátu včetně nových vychovatelů od „karuselovců“, zastupitelů závodu a soudruha Hradila, který má na všechno jednoznačný názor.

K překvapení všech a tím spíš hlavního hrdiny vystoupí na schůzi několik učňů z druhého ročníku a svými projevy naprosto pošpiní veškerou práci soudruha Lysáka, který si jich údajně neváží, chce po nich příliš, má zvláštní názory na politiku a chová se k nim, jako by nebyli učni, ale pracovníci v dole. „Vždycky má takové zvláštní řeči, že nevíme, jak tomu rozumět. My už jsme přece ve fabrice nějakou dobu a zvykli jsme si, že tam nám řeknou vždycky všechno jasně. A tady musíme teprve přemýšlet, co to znamená. To je jedna věc. A za druhé, že nám nedá kolikrát ani najíst se, a doma mu jistě manželka uvěří všechno, nač má chuť. To bychom prosili, vlastně žádali, aby se odstranilo!“⁸³ Veškeré malicherné záležitosti, které se během období jejich působení v internátě udály, najednou leží na stole jako kupa smetí – je jasné, že kluci využili situace a svoji vlastní nedisciplinovanost se snaží hodit na někoho jiného. Samozřejmě, vždy je vina na obou stranách. Lysák je v koncích a všem zúčastněným začíná docházet, k čemu se schyluje.

Soudruh Hradil se vymezí vůči vychovateli, který zřejmě na svoji práci nestačí, není dobrým vzorem pro mládež a že vlastně již od prvního setkání věděl, že tudy cesta nepovede. Bohužel si to schoval na tento okamžik a Lysák je v podstatě bezbranný. „A potom je tu ještě jedna otázka: totiž, jestli ty jsi, soudruhu Lysáku, také morálně oprávněn vést mládež. Co to například vedete za život s manželkou? Mládež na to poukazuje. Proč se nestará jako každá máma o svoje děcko? Je to, že dochází ve večerních hodinách do internátu? Jsou tu přece i starší mládenci, jak jsem zaslechl. Jestliže někdo chce vychovávat mládež, musí především jít příkladem...“⁸⁴ To je tak, když se používají jako argumenty věci ze soukromého života. Už jen to poukazuje na špinavou hru, kterou právě soudruh Hradil rozehrává. V podstatě neví vůbec nic o tom, co se v internátu děje, ale právě tyto prázdné

⁸² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 104. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 111. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 112. ISBN 978-80-7108-333-7.

fráze nakonec musí ty, kteří se neúčastní života v internátu, přesvědčit o tom, že je soudruh Lysák špatný vychovatel.

Najednou se však zvedne ruka jednoho z učňů od „nováčků“, jenž nechápe všechny ty řeči, které se na adresu soudruha vychovatele najednou navalily. „*Nelíbí se mi to, Možná to všechno takové bylo dřív, než my jsme sem přišli. Ale to se teda mělo řešit tenkrát a ne dnes. Za toho čtvrt roku, co jsme tu, nemůžu tady o soudruhovi vychovateli říct špatné ani slovo. To není pravda, co jste vy říkal, soudruhu předsedo. Je, pravda, přísný, a chce mít všechno akorát. Ale je dobrý, i když tento – zakřičí. Někteří z nás si přece nedají klidně tento... A on není anděl... a já to povím, nechť se na mě i někteří zlobí: Tady mezi námi jsou, víte, i takoví, co si necení ani chleba, ani tepla, ani dobrého slova.*“⁸⁵

Začínají se přidávat i další kluci z prvního ročníku, ještě nezkažení a „nenaočkování“ od vedení závodu. Právě tato skutečnost asi Lysákovi zachránila kůži vzhledem k jeho budoucímu působení v internátu. „*Někdo z vás, soudruzi, mě na poslední výborovce žádal o přímlovu u soudružky vychovatelky, aby k vám přišla ještě na jednu besedu. Kdo to byl, kluci? ‘Já’, hlesl Havel a vstal celý rudý, zbytečně, o nic nejde. ‘Dobře, děkuju.’ Havel si sedl. ‘Někdo z vás, soudruzi, si naproti tomu na závodní radě stěžoval, že k vám soudružka Lysáková chodí. Musíte se tedy na něčem sjednotit. Kdo jste si stěžoval?’ Mlčení. Počkal jsem přiměřenou chvíli, klidně a jistě, protože je znám, k tomuto se nikdo nepřihlásí. Pak jsem se obrátil k předsedovi závodní rady. ‘Soudruhu Hradile, asi ses spletl. Jak vidíš, nikdo si nestěžoval.’ Seděl strnule, upíral oči do řad. Snad doufal? Utěšil jsem ho: ‘Vidíš, jak snadno z nás dělají lháře. Nesmíš si to tak brát.’ Hradil si přetřel čelo.*“⁸⁶

Schůze končí a na soudruha Lysáka padá další stín pochybnosti. Učni, kteří s ním jsou denně v kontaktu, mu způsobili takovéto nepříjemnosti. Je teď v očích vyšších instancí vyobrazen jako neschopný a panovačný vychovatel, který drží své svěřence zkrátka. Něco pravdy na tom samozřejmě je, neboť tohle vše má ve své dosti panovačné a pedantské povaze. Na druhou stranu se však cítí velice rozpačitě, neboť byl jistým způsobem podveden lidmi, jež se snažil vychovávat a k nimž si snažil najít cestu. Je to další zkouška v době jeho působení v internátním zařízení, která ještě více hlavnímu hrdinovi otvírá oči, a on vlastně neví, co může následovat.

⁸⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 113. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 114. ISBN 978-80-7108-333-7.

„Vaše slušnost je přetvářka a aprílová pohoda. Když se valíte do jídelny, můžete jeden druhého pošlapat. Nepotřebuju, abyste extra po mne dělali opičky. Nač tolik ‚soudruhování‘, když mezi sebou si neřeknete jinak než ‚krávo‘ a ‚vole‘? Navrhuju vám, abyste se bud’to všude oslovovali lidsky, anebo abyste i na ulici a v tramvaji zachovali styl, který je vám přirozený. Aspoň nebudete mást spolucestující a oni poznají, že omylem vlezli do dobytčáku!“⁸⁷

2.2.4 UDÁLOSTI PO PRANÝŘI

Po uměle vyvolaném procesu, kde se řešilo vše možné i nemožné, se soudruh Lysák zaměřuje spíš na první ročník, který se ho zastal. Druháký nechává většinou bez povšimnutí, nic po nich neřádá, nenutí je do mimoškolní činnosti a panuje mezi nimi tichá válka bez větších nepokojů, zato s poměrně dusným ovzduším. *„Každou vycházku povolím, každou dovolenku podepiši, nic netrestám, nepranýřuju, nevyšetřuju. Jsou zmateni. Žiju jen s prvním ročníkem, druhý nevidím. Tak se mstím.“⁸⁸*

Naproti tomu s prváky komunikuje daleko příjemnějším způsobem. Vybírá s nimi, na jaké se budou dívat filmy. Prozrazuje jim svoji vizi, že vše, co se ve filmech děje, má nějaký politický význam, ač s ním mnozí učni nesouhlasí a není se ani čemu divit. Opovrhuje i četbou tzv. „rodčáků“, ve kterých je podle kluků spousta dobrodružství a dobře se čtou. Podle Lysáka ale vymyšlené světy napomáhají tomu, aby vznikaly po světě nejrůznější druhy válek. Co když pak povolají chlapce na frontu?

Začíná se více zajímat o osudy a rodiny jednotlivých členů skupiny, například navštěvuje s Hartmanem jeho sestru, a zjišťuje, že kluci mají mimo internát úplně jiné životy. Hartman je najednou úplně jinak oblečený, má jiný styl mluvy a před svojí sestrou skrývá toho znuďeného a nenapravitelného lumpa, který nedodrží večerku a ignoruje veškeré výtky a povinnosti, které jsou na něj navěšeny. Vychovatele tento fakt překvapuje, poznat své svěřence z lidské stránky je velice důležité, důležitější než všechna nařízení.

⁸⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 122. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁸⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 120. ISBN 978-80-7108-333-7.

Mimo jiné přichází shora nařízení, kde se píše o zakládání čtenářských spolků, tzv. Fučíkova odznaku. „*Náš kroužek FO je dítko zplozené v jedné z extází, do nichž občas upadají někteří funkcionáři. Jakýsi mudrc v Uherském Brodě navrhl, aby celý domov mládeže si dal kolektivní závazek získat FO. Gesto a trpělivá práce se naprosto vylučují. Gesto vyžaduje teátr s početným publikem. A tak za chvíli vyhlásila stejný závazek Zbrojovka v Brně, internáty v Gottwaldově a Kuřimi, Chirana v Praze a samo sebou i závod, k němuž patří moji kluci.*“⁸⁹ Lysák tak musí hledat mezi učni vrchního představitele, najde ho v jistém Nálepce, který čte velice rád, má však problém, že skrze knihy nevidí realitu světa a vše podřizuje tomu, co vyčte z kdejaké beletrie. „*Nálepka ví stejně dobře, co řekl Gottwald učňům, jako co Old Shatterhand řekl Inču-Čunovi. A oba výroky jsou v jeho hlavě srovnány vedle sebe, jako by měly stejný společenský dosah.*“⁹⁰

Bohužel ho od práce stále odvádí skutečnost, že neví, co s ním vedení zamýšlí. Po již zmiňované schůzi se najednou události jakoby zastavily a hlavní hrdina neví, jak se má chovat, co má dělat a nedělat, aby situaci ještě nezhoršil. Má takový neblahý pocit, že už je kdesi rozhodnuto, a každým dnem očekává, že přijde nějaký dopis s oznámením či potvrzením, že má opustit pracovní místo a hledat si jiné. S tímto pedagogickým škraloupem však nemá zrovna dobrou výchozí pozici.

Řeší také spory s ostatními vychovateli z Karuselovského závodu nebo se soudruhem Kramperou, který podle něj nejedná zcela čestně a jde každému na ruku tak, jak potřebuje, a schovává se za masku dobrosrdečného pantáty, který jim sice sehnal byt, ale jinak je drží zkrátka. Celou situaci řeší se svým nadřazeným Rouskem. „*‘Ty si to představuješ divně. Pustíš se do bitky, a když jsi vespod, zapískáš, a pohádkový obr ti má přijít na pomoc. Válcíte s Kramperou: tak ho přistihněte, usvědčte, a máte pravdu. Válcíte s karuselovskou neschopností: postavte proti jejich koncepci svou, dokažte její úspěšnost, a máte zas pravdu. Válcíš proti hradilismu v závodě: dokaž se svému kluky, že socialismus není spojen pupeční šňůrou s hradilismem, a máš pravdu!*“⁹¹

Se svými učni také přichází na téma válčení a válek jako takových. Nedokáže v nich probudit větším zájem, neboť „*válka je přece daleko, nač se starat*“. Proto se je snaží přimět

⁸⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 126. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 127. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 132. ISBN 978-80-7108-333-7.

přemýšlet o tom, že boje zase tak daleko nejsou, jak si někteří myslí. Dělí ji od Československa celé dvoje hranice. Vysvětluje jim, že je to v podstatě totéž, jako kdyby zuřily boje ve Francii nebo v Rumunsku. Tyto chvílemi až filozofické chvílky prostupují celou knihou a jsou všedním oddechem od záležitostí, které musí Lysák řešit. I když zrovna válka není téma na oddech. „*Není vlastně jiné obrany člověka než jednat, jednat. Proti jejich koncepci provádět svou. Když se to podaří, měli jsme pravdu. A když ne, neměli jsme pravdu, i když jsme ji měli.*“⁹²

2.2.5 PŘEŠLAPY VŠEDNÍ I NEVŠEDNÍ

„Bývá to tak: něco nedobrého se stane a ví o tom jen jeden člověk: za den už to vědí všichni, nic nového se nestalo, věc je jen tak zlá, jak byla včera, ale rázem vypadá neporovnatelně hůř.“⁹³

Druhou polovinu knihy tvoří hlavně několik problémových situací, do kterých se během několika týdnů dostanou téměř všechny postavy v knize. Například v Mariině skupině dochází k roztržkám a nepokojům, a tak se musí sejít rada, která probírá jejího největšího narušitele, Vajnara. Marie není ve straně, a tak vzbuzuje u představitelů závodu a jiných vyšších instancí lehkou nedůvěru. Je jí vyčítáno, proč s chlapcem nedokázala najít kloudnou řeč už dříve, proč všechno trvalo o rok déle, než ve skutečnosti podle nich mělo. Marie je velice nazlobená. „*Kdybych ho vyhodila tenkrát, tak víš co? Tak jsem stála proti skupině sama! Oni přece neviděli na tom, jak Vajnar žije, nic tak špatného! Bylo třeba roku, než to poznali. Když dnes řeknu, kluci, s Vajnarem to dál nejde, všichni mi dají za pravdu. A toto, těch čtyřicet lidí, kteří to dnes už vidí, to je můj výsledek, a ne jeden zkažený Vajnar!*“⁹⁴

Před zraky všech se dostávají manželé do konfliktu. Lysáka uráží způsob, jakým Marie mluví o straně. Tvrdí, že když se něco povede, může za to individuum, pokud se však

⁹² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 137. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 165. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 140. ISBN 978-80-7108-333-7.

něco nezdaří, může za to strana. Vyčítá jí drzost, s jakou se „vytahuje“, že zatímco ostatní pověřila touto prací strana, ona si ji vybrala sama, a že zatímco oni dostali tento úkol od strany, ona od Krejčířika. Ona však argumentuje tím, že přeci nepotřebuje nikoho, aby jí pomáhal, že pozná kluky sama, ví, jak se chovají, jestli dodržují to, co mají, zda pomáhají druhým. A že zkrátka dělá podle svého přesvědčení. Hádky tohoto manželského páru nejsou žádnou novinkou – každý má na věc jiný pohled a těžko hledají společnou řeč a domluvu.

Soudruh Lysák se opět utvrzuje v tom, že jejich nadřízený Krampera nejedná čestně. Jeho kličky a odbočky naznačují, že nemá čisté svědomí a potřebuje si udržet pozici, ve které se právě nachází. Měl zařídit, aby se dva ředitelé, kteří zde dříve vykonávali funkci, vystěhovali z bytů patřících ke komplexu domova mládeže. Byty by pak mohli obývat Švihlík a Rousek a konečně se pořádně zabydlet. Soudruh Krampera ale opět mění výhybku a celá situace dopadá tak, že se místnosti přepažily a pro internát „získal“ jednu místnost, záchod a koupelnu – to samo o sobě nestačí na obytné zařízení, a tak ani jeden ze zmiňovaných nikdy slušně bydlet v internátě nebude. Krampera tedy docílil toho, že zbavil bývalého ředitele nařčení, že zabírá dva byty. Velice mazaný tah, to chce opravdu talent. „*Vyslechli jsme tě, soudruhu Krampero, opravdu pozorně a umíme tvou promyšlenou akci docenit. Ted' bych jen – nerad to říkám – jako vedoucí tohoto podniku chtěl vědět, proč ta věc najednou tak hořela, když předtím nebyla luštitelná vůbec.*“⁹⁵

Vychovatel například musí řešit případ několika krádeží. Ztrácí se peníze, film do fotoaparátu a další cennosti. Přijde na to, že zlodějem je vedoucí Fučíkova odznaku – Nálepka. Ostatní chlapi se to dozvědí a složí mu posměšnou básničku:

ZÁLESÁKŮV ODKAZ

*Ve stanu sešlém našel se kdesi
pod koňskou houní cowbojský šátek
Jen o yard dále v klubku jakémsi
patero věcí z rozličných látek:
železné skřipce, hřebínky k tomu,
síťka na vlasy (podobná lasu!).
Po kom to zbylo? Kdo byl ten, komu*

⁹⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 149. ISBN 978-80-7108-333-7.

mělo to přinést půvab a krásu?

Kdo onen člověk? Cowboy, či baletka?

*Tak něco mezi: totiž – náš Nálepka!*⁹⁶

Lysák jej přistihne při krádeži ještě jednou, ale postaví se za něj, nikomu nic neřekne. Nechce mu působit problémy, zároveň ale musí situaci nějakým způsobem řešit. Proto se s ním domluví, že bude ukradené peníze dávat jemu, a on pak bude vracet peníze zpět chlapcům. Tento fakt, že se dokázali dohodnout bez boje, ho naplňuje pocitem dobře vykonané práce, i když asi není úplně podle výchovných předpisů. I když na toto asi žádné tabulky neexistují.

Internát také vyšetřuje jiného učeň, Hartmana, se kterým byl Lysák na návštěvě u jeho sestry. Byl přistižen, jak poslouchá v rádiu Hlas Ameriky, tehdy zakázanou rozhlasovou stanicí. „*Pořád jen samá džezárna – to by se mu také nemělo trpět, ‘bručel Lád’a Švihlík. ,To je jedno s druhým: povrchní zábavy, páskovina a rekreační názory. ‘*“⁹⁷ Lysákovi je rovněž vyčítáno, že si s Hartmanem neumí poradit, že nedokáže potlačit v něm tuto kontroverzi a nechává mu moc volného prostoru. S těmito lumpy by se prý mělo zacházet jinak a měla by se jim již od začátku vtoukat do hlavy víra ve stranu a odpovědnost. „*Co má v šišce, totiž co se mu do ní dneska či zítra dostane, za to já ani nemůžu odpovídat... ‘bránil jsem se. ,Když jim budu držet mozek v gáze, budou sice zdraví, ale až je z výchovy propustíme, první bacil jim způsobí zápal mozkových blan. Neručím tedy za to, co jim přijde do mozku. Jsem tu na to, abych se staral, co se s tím stane dál. Neodpovídám za každou Hartmanovu myšlenku, ale mám odpovídat za vývoj jeho myšlení. ‘*“⁹⁸

Situaci pak ještě probírá na výborové schůzi s ostatními uční a ptá se na jejich názor. Zdá se jim, že dělá moc chytrého, na druhou stranu je ale celkem zajímavá, co se na této zakázané rádiové stanici může vysílat. Vždyť přeci řeči, které nejsou pravdivé, by poznali. „*‘Posloucháte to někdy?’ ,Ne, neposlouchám, nikdy. ‘ Neposlouchám, nevím, co říkají, jenom si vždycky přečtu, že neříkají pravdu. Držím si snad mozek ve sterilní gáze? Jako komunista bych ovšem měl být odolný proti zápalu mozkových blan i v infekčním prostředí.*

⁹⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 151. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 163. ISBN 978-80-7108-333-7.

⁹⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 164-165. ISBN 978-80-7108-333-7.

Jako komunista bych neměl tedy říkat, co právě říkám: ,O tom se teď mládenci nebudeme bavit. To, co oni říkají, je samé štvání a lež. Slušný člověk se o tohle nezajímá!‘“⁹⁹

Lysák tedy tuto debatu ukončuje hned v jejím zárodku. Zároveň však přemýšlí o své komunistické neprůstřednosti. Je v něm snad něco, co ho pokouší a nad čím pochybuje? Měl by být stoprocentně přesvědčený, ale cosi ho hlodá.

2.2.6 KONFLIKT ZA HRANICEMI VÝCHOVY

K poměrně velkému konfliktu zájmu dojde při schůzi, která je svolána kvůli skutečnosti, že učni z Karuselovského závodu skončili v májové soutěži o úklid a výzdobu na posledním místě. Karuselovci se diví, přitom mají místnosti krásně vyzdobené a rozhodně si s tím dali velikou práci, aby pokoje vypadaly tak, aby zaujaly. Prý se dali do této práce s velkým elánem a nadšením a tohle jim nepřidá. „*Já bych ráda věděla, proč mluvíte pořád, jako by šlo jenom o výzdobu. Tak dobře: spletli si světníci s hospodským sálem, kde má být merenda, dobrá. Ale šlo přece i o pořádek, ne? A u tebe, soudruhu Marku, jsem na okně viděla korejský praporek a za oknem hnije sýr.*“¹⁰⁰

Vychovatele toto velice rozladí a začnou vše svádět na to, že se zde vedou tiché války již od začátku a že se jim absolutně v ničem nezavděčí. Všeho se účastní i soudruh Kovář, vedoucí učňovské školy Karuselovského závodu. Celou dobu sedí v koutě, mlčenlivý a zádumčivý, ale vysvětluje jim, že právě hesla a obrazy by měly ukazovat učňům, proč tady jsou. „*Já nechci... smím také něco do toho? Heslo a obraz některého našeho soudruha je vyjádřením toho,‘ zvýšil hlas a zopakoval, ,vyjádřením toho, k čemu chceme mládež vést. A mládež, to je naše druhá směna, soudruzí, a té je nutno neustále připomínat vedoucí úlohu strany. A vedoucí úloha strany, ta se nedá vykázat na učebnu, ale ta musí prolínat veškerou naši činnost! To jsem jenom chtěl.*“¹⁰¹ Rousek na toto prohlášení reaguje a bleskově odpovídá, že takhle by se k nim chovat neměl a že je škoda, že se do internátu nikdy nepřišel podívat, aby vychovatele více poznal. Každý vyznává svoji vychovatelskou filozofii a nikdo shora by se do ní neměl plést, protože někteří to dělají tak a jiní zase jinak.

⁹⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 166. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 180. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 181. ISBN 978-80-7108-333-7.

K situaci se vyjadřuje i soudruh Lysák, který promluví o práci vychovatele a tom, že není všechno tak jednoduché, jak se na první pohled zdá. „*Nikdy nestačíš s tím, co dnes umíš, a musíš se zítra učit nové věci. A trochu, nezlobte se, trochu musíš mít i talent. Já se bojím, že toto jste vy předtím nevěděli.*“¹⁰²

Soudruh Marek se odvolává na méně placenou práci, již sem šel vykonávat. Následně se opře do konkurenta v boji a vyčte svým kolegům, že u nich nikde nevidí přesvědčení, jež mají chlapcům předávat. Dotýká se poté faktu, že soudružka Lysáková není ve straně, tudíž k tomu ani nemá jednak oprávnění, jednak soukromý vztah. „*Nemusíš! Rozumím!*“ *trhla sebou Marie. „A byla jsem blázen! Blázen, že jsem se tak dlouho tvářila, jako že nevím, co vám všem ve skutečnosti na mé práci vadí: nejsem ve straně. Nevím, jak jsem si mohla myslet, že to nevadí, jsem blázen! Dobrá, tak nejsem ve straně, ale soudruhu Marku, socialismus od svinčičku rozeznám!*“¹⁰³ Tehdy Lysák začne pochybovat a zároveň dává své manželce za pravdu. Čin to byl velice odvážný, zároveň si ve své hlavě připouští fakt, že má pravdu, i když nejedná správně.

2.2.7 MISTROVSKÝ TAH

Hlavní hrdina zažívá se svými svěřenci další drobné příhody – scházejí se na výborové schůze, řeší drobné spory, například s plakátem o socialismu. „*Vešel jsem do naší haly a vidím, že kterýsi kabrňák měl rentgenové oči. Tužkou dotvořil kresbu ženy, kde se mu zdála neúplná, a pokazil naši výzdobu. Výchovná náprava tohoto úkazu je věc měsíců a roků. Vyšetřit a vynadat zabere jen hodinu. Potichu vyargumentovat však potrvá jen pět minut. A strhnout plakát ze stěny – asi dvě vteřiny. Dvě vteřiny, a jaký naprostý výsledek.*“¹⁰⁴ Lysák propadá jistě letargii, ze které už se mu nechce hrabat, neboť žádné plody své práce nevidí a nemá již sílu dále svádět tento, alespoň podle něj, předem prohraný boj.

Situaci, do které se dostal, napomáhají následující týdny. Vydává se s nimi na Karlštejn a postupně nachází k učňům cestu a pěstuje lehce přátelskou atmosféru, úplně jinou než před rokem, kdy mu druhý ročník způsoboval možná i jeho vlastní vinou takové

¹⁰² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 181. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 182. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 199. ISBN 978-80-7108-333-7.

nepříjemnosti. Začíná chápat, že práce vychovatele není jenom o kázni a splněných úkolech, ale vyžaduje i jistou dávku vlastní invence a schopnosti si vytvořit kolem sebe atmosféru, jež pomůže ke sblížení a jistému druhu přátelství.

Na svých schůzích vedou polemiky o válečných konfliktech po celém světě a faktu, proč se vůbec války rozpoutávají a neřeší se konflikty jinou, mírnější cestou. „*Dokument za dokumentem jsme četli, dva večery po sobě. Kluci tajili dech nad nehoráznou drzostí nacistů a kroutili užasle hlavami nad tak plánovitým lotrovstvím. Porovnávali jsme výzbroj nacistické armády a naší. Sami němečtí pohlaváři se nám přiznávali, že si zpočátku nedělali velké vyhlídky na úspěch, kdyby došlo k přímé srážce. A lidi u nás byli tenkrát urputně rozhodnutí nedat se. Každý kluk to znal ještě z živých vyprávění táty.*“¹⁰⁵

Učně a vychovatele také čeká šest set hodin dobrovolných prací na zvelebení Prahy, kde se dostávají do sporu ohledně dobrovolnosti a povinného gesta, a tak třeba Hartman uniká z tramvaje, že prý žádné práce dělat nebude. Ostatní tak musí pracovat o to víc za něj, z čehož jsou pochopitelně velice rozčarování a ptají se, proč někteří musejí pracovat více a někteří méně jen proto, že se někomu nechce.

Všechny tyto konflikty se dějí ale na pozadí něčeho daleko většího – soudruh Krampera tajně předává internátní zařízení Karuselovskému závodu. Zmíní se o tom, jako by se jednalo o nějakou malichernou záležitost, přitom má pro většinu personálu fatální následky. Vše proběhne tajně, bez přítomnosti ostatních vychovatelů, a Lysák začíná chápat, že vše, co měl o soudruhu Kramperovi v hlavě, najednou dostává daleko znatelnější obrysy. Je to zkrátka falešný hráč a prospěchář, který si jde na ruku s kýmkoli v rámci ochrany vlastní kůže.

Zároveň mu uvnitř vyvstává myšlenka, že v tomto systému nelze vychovávat „lepší lidi“. „*Výchova je kus klamu: pořád budeme přece svým dětem říkat, že ač se krade, přece jen ne tolik, že ač jsou lidi sobci, přece jen ne všichni. Ano, je to pravda, nekrade se, nejsou všichni sobci – ale kolik a jak moc, v tom budeme vždycky trochu nadlepšovat skutečnost.*“¹⁰⁶ Připouští také fakt, že se jednou situace může tak vyostřit, že začneme klamat sami sebe, a to už pak nemá nic společného s výchovou, ale s přetvářením skutečnosti, která je už tak dost zkreslená.

¹⁰⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 202. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 210. ISBN 978-80-7108-333-7.

Na schůzi Fučíkova odznaku pak projeví svůj zájem o to, aby chlapcům stačil ještě něco předat – je jasné, že on i Marie internát brzy opustí. Bere do ruky knihu Klementa Gottwalda a jednotlivé body s nimi probírá. *„Mladý člověk se prý učí řečem. Nesmysl. Nepřihlásil jste se nikdo, báli jste se, že vám budeme nabízet jen ruštinu. A v tuto chvíli kdosi z vašeho závodu už lituje, že se neumí rusky nebo maďarsky. Mladý člověk prý prahne po vědění. Prosím vás, který? Hálek odmítl jít na dokumentární film o Číně, protože nemá napínavý děj. Hálek nezajímá prostě, co v Číně chodí, lozí, létá, plave, jak tam vypadají hory a řeky. Hálek by šel. Kdyby vchod do kina byl chráněn drátěným zátarasem, to ano!“¹⁰⁷*

Hovoří s nimi na rovinu, nepoužívá žádné oficiality a snaží se v nich objevit nějaké zrnko zájmu o něco víc, než jsou jen obyčejné všední kratochvíle. Po skoro dvou letech strávených v internátu však zjišťuje, že zřejmě opravdu nedosáhl toho, čeho chtěl. Ale tento pokus měl rozhodně svoji hodnotu.

2.2.8 BLÍŽÍ SE KONEC

„Někteří lidé to mají jako své hlavní povolání – být blbí.“¹⁰⁸

Lysák dostane od soudruha Mikysky nabídku jít dělat vychovatele do jejich internátu. Jemu i ostatním se zdá být již zkušený a ostřílený, jaký rozdíl oproti situaci pár měsíců zpět, kdy se na něj valila jen samá nařízení a prohřešky za nedodržení večerky či pozdní příchod na ranní směnu. Lysák však musí na vojnu, tak tuto práci odmítá.

Hlavní hrdina si je vědom toho, že mladé učně převezmou noví vychovatelé a že další ročníky budou testovány na nezkušenosti. *„Oni budou dva tři roky zkoušet, co my máme za sebou. Zas dva ročníky kluků budou pokaženy. A nedá se nic dělat! Nejedpovědnější práce – práce s lidmi, a vyžaduje se k tomu méně kvalifikace než na výrobcích zmrzliny. I na*

¹⁰⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 211. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁰⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 227. ISBN 978-80-7108-333-7.

zacházení s autem musí být vůdčí list a znalost jakýchsi provozních zásad, které platí bez debaty. A honoruje se práce vychovatelů méně než práce instalatérů. ¹⁰⁹

Lysák ještě potká na chodbě soudruha Kováře, se kterým se nejdřív chce pustit do konfliktu, ale nakonec ustoupí a pouze se rozpráví o práci vychovatele. Nacházejí společnou řeč a z naštvání se postupem času stává deziluze a letargie. Kovář obhazuje karuselovské vychovatele, kteří sem šli vlastně kvůli tomu, že je buď nebavila předešlá práce u „mašiny“, nebo byli politicky věrohodní či dobří svazáci. Lysák tak sice dochází k pravdě, ale jinak, než by chtěl. *„Pocit člověka, jenž se štvál za tajemnou bytostí, která v noci porýpala jeho pole, dohonil ji konečně, a když se na ni chce vrhnout, vidí, že ta noční bytost žádný rypák nemá a že škůdce tedy zůstal někde jinde. To rozčilené ruce sklesnou.* ¹¹⁰

Naposledy se také řeší případ Hartmana, problémy s ním už se opravdu nahromadily. Jsou sem pozváni i ostatní učni a soudruh Hořák ze závodu. *„Zed' potřebuje střechu. Dával jsem cihlu na cihlu, skoro dva roky. Ted' odcházím a je zřejmé, že zed' nedokončím. Jenže nedostavěná zed' – marná zed'. V dešti se rozpadne. Hartman ode mne zkusil, a když se něco pádného nestane, zkoušel zbytečně, jako pacient, který po stovkách injekcí a desítkách operací těsně před uzdravením zemřel, protože pana primáře vzal čert. Zed' potřebuje aspoň provizorně zastřešit.* ¹¹¹

Vychovatel prožívá zřejmě jedny z posledních takto společných chvílí v internátě, hovoří o učních, o práci jako takové, o malých i větších problémech, které musel během své práce řešit, ale také o skutečnosti, že každý učeň byl svým způsobem jedinečný a dokázal mezi nimi objevit skryté talenty, umělce, či jedince s vůdčí osobností. O Hartmanovi se vyjadřuje jako o člověku, kterému se musí přehodit výhybku na kolejích, jinak skončí špatně a svoje sny a ideály si nebude moci splnit.

Kluky pověří úkolem, aby si na něj sepsali usnesení sami. K jeho překvapení dojde k několika postihům, a pokud by se situace opakovala, Hartman půjde pryč. *„Když Hartman nebude chtít poslouchat, co my mu tento, tak potom bysme... bychom, já nevím... potom*

¹⁰⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 227. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 232. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 238. ISBN 978-80-7108-333-7.

bysme asi už museli fakticky ho tento... ‘ Všecky podmínky zakončené výmluvným „tento“ přijímal Hartman s hlavou skloněnou. ‘¹¹²

Po dovolené se ještě jednou vrátí do internátu, obhlédne situace a zjišťuje, že je konec jedné životní etapy. Jeho čeká vojna, Marie si bude muset hledat nové místo, a kdo ví, co bude potom. *„Kde to najednou jsem, opakovaně mi proběhlo hlavou. Na zdemolované světnici prvního ročníku mě čekalo poznání: tam, kde loni. A kdybych i měl ještě další rok před sebou, stejně by mi nepomohl. Mně mohou dát do ruky cokoli, já to zkazím... A náhle mi bylo jasné: dočkali se, konečně mě přesvědčili! Skoro dva roky jsem pracoval na tomto Nic. ‘¹¹³*

Na jedné z učeben proběhne ještě poslední setkání s učni, které připomíná úplný začátek, kdy před ním stály dva ročníky a „někteří na něj hleděli zpříma a jiní úkosem“. Kdo ví, co s učni teď bude a jak se budou vyvíjet jejich osobnosti nadále. Lysák zde ale svoji práci skončil.

¹¹² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 242. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 246. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.3 POSTAVY

2.3.1 LYSÁK

O postavě soudruha Lysáka, jenž představuje autobiografickou paralelu samotného autora, už toho bylo zmíněno hodně. Mladý začínající vychovatel, který řeší otázky vlastního přesvědčení, konflikty a vztah se svými svěřenci, které má na starosti, a neustálý boj s vrchními představiteli internátu a závodu. Je stále nedostudovaný, čeká ho několik zkoušek, mimo jiné jedna z ruského jazyka. Díky studiu si vysloužil již několikátý odklad na vojnu. Svádí boj mezi sebou samým, komunistickou ideologií o výchově, a realitou, jež ho v prostředí internátu denně obklopuje a ukazuje mu pravou tvář tohoto povolání.

V příběhu se mísí jeho autoritativní povaha se situacemi, kdy se s kluky snaží mluvit po dobrém a trochu si je pustit k tělu. *„Ano, vsadil jsem. Ale vím, že žádnému ani žádné pravé bandě kluků se nelíbí mdlé, unavené, úřednický vážné jednání, z něhož číší bezradnost, nerozhodnost či nezáměr. Takové jednání je právě odpuzuje, je jim odporné a vyjadřují se o něm opovržlivě. Imponuje jim akce rázná, třeba ne bezvadná, ale dobře míněná, temperamentní a trochu vtípná. Je to ovšem riskantní.“*¹¹⁴

Postava Lysáka je velice náladová a nečitelná. Z knihy několikrát vyjde najevo, že si neví rady, vzdává se některých myšlenek, o kterých byl skálopevně přesvědčen, nebo se propadá do letargických stavů, kdy svoji práci považuje za zbytečnou. Začínající pedagog to zkrátka nemá jednoduché, a to není jen případ soudruha Lysáka, ale většinou každého nezkušeného člověka.

Občas ale ukáže i svou pravou tvář – třeba v situaci, kdy hovoří s kluky o fotografii nahé ženy, kterou našel ve společné místnosti. *„Tak nám řekněte vy, či to – je hezká. Máte zkušenosti!‘ Otočili se k Žemlovi a syčeli údivem i nesouhlasem. ‚To ti, kamaráde, nepovím. Mně se často stalo, že se mi nějaká líbila, a jenom otevřela pusku, měla po kráse. Moc žen si zkazí postavu v tu ránu, jak promluví, toho si všimněte.“*¹¹⁵

Velice hodnotnou úvahou je jeho polemika o straně. Podle něj ho se stranou spojuje cíl a velký nepokoj. Zároveň ho od ní ale odděluje něco v jeho vlastní hlavě a dává si moc

¹¹⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 37. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 172. ISBN 978-80-7108-333-7.

velký pozor, aby ho to nadobro od tohoto uskupení neoddělilo. Podle jeho slov by nebyl nic, nemohl by se přidat k většině, neboť jeho síla se může projevat jen v případě, že se přidá k jiné, větší síle. Tato úvaha je velice důležitá pro jeho budoucí rozhodování, neboť zárodky možného zvratu v jeho přesvědčení se mohly vytvořit právě zde.

V každé části knihy se vždy poslední kapitola věnuje nějakému životnímu milníku Lysáková, a dost možná i autorova života. Ať už jde o situace, kdy byl ještě mladým klukem a získával první zkušenosti se ženským protějškem, nebo začátky s Marií, vstup do komunistické strany nebo pohledy do budoucnosti, kde hovoří o vztahu s kluky či setkání se svým bývalým svěřencem. To dává čtenáři možnost nahlédnout do jeho života a utvořit si obrázek o tom, co se dělo předtím, ale i co následovalo po opuštění internátního zařízení.

Lysák je určitě velice zajímavou a stěžejní postavu této knihy, může mít i symbolickou povahu, neboť si za něho může člověk dosadit například sebe sama a uvažovat, jak by se asi právě on v těchto situacích zachoval, co by změnil, co ubral. Své názory a přesvědčení občas považuje za absolutní pravdu a nesnese fakt, že by se mohl mýlit. I to ho brzdí v rozletu. Ale na to si musí přijít každý sám.

2.3.2 MARIE

„Vy jste zkrátka lidi zvláštního ražení. Nač obyčejným lidem stačí prostý rozum, vy potřebujete usnesení nebo aspoň výrok tajemníka.“¹¹⁶

Lysákovu polovičku a protějšek v mnoha směrech představuje jeho žena Marie. Mladá vychovatelka má na starosti jednu z chlapeckých skupin v internátě, ale na výchovu má na rozdíl od svého manžela odlišný názor. Je spíše klidnějším typem pedagoga, ke svým svěřencům přistupuje citlivěji a s větším nadhledem, na rozdíl od svého muže, který by nejraději všechno do puntíku splnil. Na veřejnosti je na svého chotě velmi přísná, v podstatě s ním až na výjimky nesouhlasí, a čím více lidí se u nich v danou chvíli nachází, tím přísnější a vyhraněnější názory a výtky vůči němu má.

¹¹⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 94. ISBN 978-80-7108-333-7.

Na scénu se také dostává fakt, že Marie není v komunistické straně. Tím pádem, alespoň podle některých lidí, nemá dobrý vliv na děti a nevstává jim socialistickou myšlenku. Několikrát se dostane do křížku s vrchními instancemi nebo vlastním manželem. *„Je mým neštěstím, že ona vždycky má příhodu. Já mám zásady našeho učení a příklady budovatelských úspěchů z novin, a ona i tentokrát měla čerstvou konkrétní příhodu. Nemohu, proboha, chodit všechny příhody prověřovat a usměrňovat, já se zblázním! Mám svých příhod nadnormativní zásobu.“*¹¹⁷

Kniha obsahuje rovněž kapitolu, která popisuje Mariiny a Lysákovy příhody z pohraničí, kde působili před touto „štací“. Marie tam měla na starosti dívčí skupinu a je zde vyličen fakt, že uvažovala, že do strany vstoupí, protože měla pocit, že vychovává děvčata nepoliticky. *„Dva roky vedla svá děvčata k tomu, aby z nich byli lidé nároční, přemýšliví, nesobecky podnikaví, se vkusem a s mnohostrannými zájmy, spolehliví a schopní poradit si v každé situaci, s názorem na všechno a s troufalostí hlásit se k tomuto názoru. Jsou to vlastnosti na pohled mimo politiku. Tušila však už: který člověk s těmito vlastnostmi zůstane mimo politiku?“*¹¹⁸

Vypravěč, v tomto případě soudruh Lysák, zde také popisuje rozdíly mezi ním a mladou vychovatelkou. Zatímco on hledal všude zastání v době, kdy ho vyhodili z práce, ona byla přesvědčená, že nikde zastání není a že je blázen, když si to myslí. *„Chtěla by oheň bez popela, chtěla by tento systém bez jeho chyb. Kdo ne? Hádám se s ní, že může mít buďto tento systém s chybami, anebo jiný systém. Třetí cesta není. A v tom je mezi námi rozdíl.“*¹¹⁹

Lysák Marii popisuje jako lepšího člověka, než je on sám. Má lepší vztah k dětem, vhodnější vystupování na veřejnosti a se svými bývalými svěřenkami udržuje stále kontakt a navštěvují se. Pro práci vychovatele se hodí právě tyto typy lidí, kteří třeba nemají úplně specializované vzdělání, ale nejsou to žvanilové bez citu, kteří pouze opakují prázdné fráze. Další rozdíl pak Lysák spatřuje v tom, že on má spoluodpovědnost, zatímco ona se veze s ním, když se něco pochroumá. Zřejmě mu to působí starost a Marii občas nechtěně vystavuje nečekaným životním situacím.

¹¹⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 96. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 183. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹¹⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 185. ISBN 978-80-7108-333-7.

Kniha odhaluje i Mariiny začátky se svým manželem, kdy spolu vyráželi na různé výlety do přírody či za kulturou. Jsou doprovázeny až intimní atmosférou a tyto části knihy lze považovat za pohledy do jejich soukromého života, kdy spolu trávili volný čas. Zároveň se zde může čtenář podívat do budoucnosti, kdy spolu prochází místy, která dobře znají a kde trávil Lysák čas se svými kluky.

Marie je člověk, který miluje práci s lidmi a pro ně. Nenávidí prázdnotu a tupou omezenost některých funkcionářů. Nemá v podstatě nároky a stačí jí to nejnutnější, co potřebuje k životu. Nemá moc jiných zájmů a koníčků, neužívá si. Má dvoje šaty – lepší a horší. Chce pouze to, aby ji měl někdo rád a aby mohla dělat práci, která ji naplňuje a kterou miluje. A to rozhodně není málo. Z toho vyplývá, že občas musí snášet nálady vlastního manžela a dělat, jako by se nic nestalo. Je velice silnou ženou, jež se nebojí jít proti proudu ostatních a vyznává vlastní metody, které dělá ze svého přesvědčení. Uvažuje, používá zdravý selský rozum a neschovává se za paragrafy a prohlášení nadřazených. Marie je zkrátka ženou na svém místě a osobou velice pádnou a přímou.

Lysák však uvažuje: „*Pak si začínám myslet ještě něco, o čem sama neví: v nejtajnějším koutku duše se trápí pocitem méněcennosti, protože není členkou strany. Kam jinam patří taková lidé?*“¹²⁰ Lze tak usuzovat, že hlavní hrdina nechápe to, že někdo nemusí chtít být členem stáda. Nebo jinak, tehdy ještě to nechápal. Marie to věděla dávno před ním.

2.3.3 TATÍČEK

Soudruh Krampera, přezdívaný tatíček – hospodářský správce internátního zařízení. Ze začátku se jeví jako bodrý schopný člověk, který má se svými podřízenými jen ty nejlepší úmysly. Lysákovi od něj dostanou podnájem přímo v komplexu, stará se o to, aby měli všichni to, co potřebují. Ne vše se ale jeví tak jasně hned na první pohled.

Jeho názory na práci vychovatele jsou často zkreslené. Nechápe, že práce v tomto internátu není jen starost o kluky – je to celodenní činnost, při které člověk vynaloží spoustu sil na to, aby z mladých učňů nebyly jen „tupé obličej“, jak je jednou soudruh Lysák takto nazval. Takto většinou hodnotí práci člověk, který ji zná pouze zvenčí a do života uvnitř se v podstatě nezapojuje, nebo když už ano, tak pouze povrchně a v rámci schůzí či vyhlášení

¹²⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 187. ISBN 978-80-7108-333-7.

výsledků soutěže o úklid. „*Je úředník, sám je v pět hodin odpoledne doma a může zírat do akvária. Pro nás tehdy právě začíná hlavní práce. On se nestará, kdy končí, a já mu přece nemohu vykládat, že se z ní nevysvobodíme kolikrát ani na lůžku. Prostě, jako by tu s námi nepracoval a jako by byl bába z trafiky naproti.*“¹²¹

Na vedení kluků má svérázný postoj, chtěl by, aby s nimi chodili vychovatelé do závodu a pak je zase chodili vyzvedávat. Vše si představuje velice jednoduše, věci většinou pro něj mají buď černou, nebo bílou barvu, nic mezi tím v podstatě neexistuje, a když existuje, tak on dělá, že to nevidí. „*‘A to je ono, co já tady pořád říkám,‘ ležérně broukl tatíček, ,a nevěří se mi. Přitom je to věc vyzkoušená na vojně a všade‘ Říká všude, a myslí stejně zas na vojně. Nikde jinde totiž tito mazáci nebyli, a proto kudy chodí, tudy rozhlašují své rakousko-uherské zkušenosti jako kritérium společenského života v epoše přechodu od kapitalismu k socialismu.*“¹²²

Během příběhu jsou zde znázorněny jeho nevšední kouzla a triky, díky kterým dokázal zbavit bývalé ředitele nařčení, že okupují dva byty, nebo tajné předání internátu Karuselovskému závodu, které probíhá bez přítomnosti Lysáka či Marie kdesi v opuštěné zamčené místnosti. O tomto činu se zmíní jen tak mimochodem: „*No přece to předávání! Internát přechází ke Karuselovskému závodu. Není možná, že by vám to Rousek neřek...*“¹²³

Lysák ho líčí jako prvotřídního gaunera, který vybudovat nedůvěru mezi nimi a konkurenčními vychovateli, dělal vždy jen to, co se mu hodilo a z čeho měl prospěch i on sám. Při jedné příhodě se stříkací pistolí, kdy soudruh Krampera osočuje hlavního hrdinu, že tohle je jeho práce a za tu nese odpovědnost, si půjčí od chlapců jejich plastové stříkačky a tajně soudruha pokropí od hlavy až k patě. „*Pod otevřeným oknem jsem uslyšel hlasy. Podíval jsem se, tatíček vedl topiče kolem domu, zastavili se na rohu u okapové roury, cosi mu přikazoval. Poklusem běžel jsem do přízemí, nabral ve sprchárně vody, vklouzl do dílny, v tom už se tatíček právě vracel, a jak přešel pod oknem, mocným rázem pístu přiměl jsem jej, že se cítil mokrý až v botách.*“¹²⁴ Tím ukazuje, že je také jen člověk. A alespoň tímhle způsobem se mu pomstí.

¹²¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 24. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹²² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 71. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹²³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 208. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹²⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 245. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.3.4 ROUSEK

Vašek Rousek, Lysákův nadřízený, je velice mírným člověkem se zvonivým hlasem. Vychovatel je s ním zadobře a většinou se postaví na jeho stranu, i když se s ním občas dostane do konfliktu: „*Zatím se máš pořád ještě krásně, podívej, jak tam svítí slunko. Ale až půjdeš po všech odkladech konečně na vojnu, budeš tam znamenitě černat v base. Paličaté plnění povinností tě znepřátelí s mužstvem kouřícím na světlici a tvrdohlavá svobodomyšlnost od tebe odkloní přízeň představených a vyšších. Potom vzpomeň na nás.*“¹²⁵

Mluví většinou velice rozumně a předkládá některé závěry, jež pak usnadňují vidění situací. Například ve chvíli, kdy je vyčítáno vychovatelům, že mají na své učně tolik času. Namítá, že je chlapců ve skupině určitý počet a časový harmonogram není nafukovací. To ovšem někteří lidé nevidí. „*...odraž něco na svátky a prázdniny, zlogaritmuj si to a vyjde ti, že vychovatel měl na jednoho člověka týden času. Za tu prchavou chvíli může takový exemplář, jako je Vajnar, překonstruovat jedině chirurg, tím že mu odpreparuje orgán blbosti.*“¹²⁶ Rousek dokáže situaci velice dobře zhodnotit a má jistý nadhled, díky němuž vyvažuje neshody.

2.3.5 UČNI

V příběhu se vystřídaly celkem tři ročníky chlapců. Je zde druhý ročník, ve kterém byli chlapci jako Nechvíle či Vosa. Tento spolek divochů je spíše parodií na pořádek a kázeň, a tak je Lysák rád, když odchází na „svobodárnu“, místo, kam chodí třetí ročník a kde nejsou už tak přísná pravidla a opatření. Zároveň však cítí, že tento ročník mu cosi celý rok zatajoval a nechoval se k němu férově, neboť těsně před jejich odchodem proběhne politická debata a zbytečnosti o smyslu komunistické strany.

¹²⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 41. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹²⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 139. ISBN 978-80-7108-333-7.

Přijdou „nováčci“ a z prváků se stávají druháci. Jedná se spíše o učně, kteří jsou ještě nakaženi náturou chlapů, jež už v internátě nejsou. Osoby jako Valenta, Kaftan, Kovanda, Havel nebo Novák sice nejsou takovou zvěří, jakými byli jejich předchůdci, ale i tak se s nimi Lysák dost natrápí a nic mu rozhodně neulehčují.

Kamenem úrazu je totiž vrchní gauner a ignorant – Hartman. Chodí pozdě na večerku, poslouchá Hlas Amerika, hraje na trubku, má rád jazz a chodí k sestře na návštěvu. Rodinu jako takovou nemá zrovna ukázkovou, a tak je rád, že může občas vypadnout. Obleče se, najednou má jiné vystupování a způsoby, v tramvaji se chová zdvořile a změní se i jeho styl mluvy. Mezi jeho výbavu patří i některé nevšední předměty, jakými jsou například zapalovač, holicí souprava, prstýnek, řetízek a jiné. Je kuřák a libuje si v nevšedních věcech, díky kterým uniká ze světa venku. Jaký rozdíl oproti tomu, co provádí v internátu. Několikrát se dostává do problémů – uteče z průvodu s vlajkami, neúčastní se dobrovolných prací, poslouchá tajně zakázané radiové vlny. Několikrát se ocitne na hraně vyhazovu, ale kluci si nakonec sami sestaví rozsudek a pod tímto tlakem možná konečně začíná sekat latinu. Bohužel nevíme, jaký osud ho čeká po opuštění tohoto zařízení.

První ročník je naproti tomu poměrně nezkažený a Lysák má na paměti, že se nesmí dopustit stejných omylů jako s jejich staršími kolegy. *„A ted' čekám, jak to dopadne. Je tam dobrácký Štefan Chuchma. Je tam Tomáš Pláteník, svědomitý, spravedlivý, ale zlekaný, že by měl udělat o někom životně důležité rozhodnutí. Je tam sice tvrdý Hrom, ale i Havel, kamarád kdekoho. Je tam kromě Hála vážný Vaněk, který nerad udělá nutné, ale sedí tam i dvorní šašek Žemla.“*¹²⁷

Mezi uční prvního ročníku jsou některé neobvyklé postavy. Například Nálepka – předseda Fučíkova odznaku. Člověk, který je velice sečtělý a dokáže hovořit o knize bez zadržávání a s naprostou lehkostí, zároveň však přikládá všemu stejnou váhu. Má ale i svou stinnou stránku – krade. Je několikrát přistižen a nakonec přichází i o toto vedoucí místo, neboť vzbuzuje nedůvěru mezi ostatními chlapci.

Tomáš Pláteník se dá považovat za nejbližšího Lysákova svěřence. Hraje s ním šachy, objevuje v něm lásku k hudbě a povídá si s ním o různých věcech, které prožíval, když byl podobně starý jako on. Vychovatel poznává i jeho rodiče, kteří se za ním přijedou podívat, a vysvětluje jim podstatu svojí práce, neboť Tomášův otec má pocit, že na politiku

¹²⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 224. ISBN 978-80-7108-333-7.

jsou ještě tito hoši mladí. Houslista Pláteník patří mezi nejnadanější a nejschopnější chlapce z jeho skupiny.

Dalším ze skupiny je například Flégr, který se chce dostat na školu pro piloty. Lysák se s ním dostane do sporu o tomto úmyslu, neboť mu přijde, že nemá dost vůle na to, aby obstál v případném boji: „*Otevřeně mi řekni: odkud bereš přesvědčení, že to všechno dokážeš v boji, možná raněný, možná bez jídla, v týlu nepřátel, kde po tobě budou pást... když to nedokážeš v míru, v pohodlí, když se ti staráme o jídlo, každý ti přejeme, aby se ti práce dařila, a nikdo tě nechce co nejdřív zastřelit. Řekni!*“¹²⁸

V poslední kapitole se Lysák setkává po deseti letech se svým bývalým svěřencem Hálkem. Mluví spolu o straně a o možnosti vstupu, ale i o tom, že už jsou někteří kluci ve straně dávno před ním. Zavzpomínají i na léta, která strávili pod jednou střechou a nabídnou si tykání a společnou návštěvu u Lysákových doma. Vychovatel tak docílí něčeho podobného jako Marie a zjišťuje, že přeci jen některé plody jeho práce uzrály.

„Krom toho, Hátku, slušný člověk má vždycky nepřátele. Ani o to nestoj, být s každým zadobře.“¹²⁹

2.3.6 „KARUSELOVCI“

V polovině příběhu se na scéně objevují „karuselovci“ – tedy vychovatelé Karuselového závodu, který své učně rozmístil po celé Praze a výjimkou nebyl ani internát, kde pracují manželé Lysákoví. Soudruzi Marek, Hrbek a Sovák používají svoje metody, jsou poměrně nezkušení a neradi slyší kritiku na vlastní osobu. „*S Hrbkem sice hraju šachy normálně, ale Sovák mě zdraví tak okázale soudružsky, že se to rovná, nadávání, a Marek se mě ten den po poradě na chodbě důvěrně zeptal, jestli přesvědčuju svou manželku o správnosti linie strany.*“¹³⁰ Jedná se o vychovatele mimo svůj obor, kteří tuto práci vzali jen

¹²⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 224. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹²⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 188. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹³⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 178. ISBN 978-80-7108-333-7.

kvůli tomu, že nechtěli dělat tu předchozí, nebo sem byli dosazeni. Na výchovu mají trochu odlišný názor a rozhodně nechtějí přijmout opatření, která jsou na ně kladena. Chtějí mít na starosti pouze svoje skupiny, zatímco původní obyvatelé internátu by chtěli toto zařízení sloučit a starat se o všechny.

Lysák zjišťuje, že někdy za výchovné metody ani nemohou oni sami, protože jim pořádně nikdo neřekl, jak tuto práci mají dělat – co řešit na schůzích, jak zajistit pořádek a vytvořit příjemné prostředí pro práci. *„Nač tu je? Nač je taková schůze, když se na ní neprojedná ani jedna záležitost, když se kluci nic pořádně nedovědí a když si v ‚kulturní vložce‘ jenom zopakují píseň o jednooké šeredě? Ale Hrbek je spokojený, automat běží podle šablony, i když on tu není a vyhání opozdilce z cimer.“*¹³¹

Celý tento systém je zkrátka trochu postavený na hlavu – na Fučíkův odznak jim chodí soudružka učitelka, sbor vede profesor z hudební školy, na tělesná cvičení mají specializovaného trenéra, na doučovací kroužky studenta vysoké školy a na zahradu zahradníka. Lysák s tímto nesouhlasí, protože by měla všude, při jakékoli činnosti, být vidět neustálá politická práce. Podle něj však nedělají tito vychovatelé politickou práci, ale policajtskou. Zároveň však musí brát v potaz jedno – není to jejich chyba, alespoň ne v plném rozsahu. Může za to někdo jiný a ten není bohužel vidět.

2.3.7 DALŠÍ POSTAVY

Mezi další postavy, které se v příběhu vyskytují jen tu a tam, patří například Lád'a Švihlík. Kolega vychovatel má na starosti rovněž jednu ze skupin v internátě. Nerad se pouští do konfliktů s kýmkoli, má na to až příliš klidnou povahu a nerad si dělá nepřátele. Šetří tím svoje nervy a Lysák občas na jeho adresu v duchu uhodí nějakou pádnou poznámkou o tom, že vlastně dělá takového mrtvého brouka.

Během příběhu mají čtenáři možnost poznat postavu soudruha Krejčíříka, jenž nabídl manželům Lysákovým místo v internátě. Dále pak soutěžního referenta internátního výboru ČSM, Slováka Ondřeje Juračku, zaměstnance závodu soudruhy Hořáka a Mikysku – věčné rivaly hlavního hrdiny, nebo soudruha Hradila, jenž je pravým příkladem omezeného

¹³¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 233. ISBN 978-80-7108-333-7.

byrokrata, který nemá s prací vychovatele nic společného. Mezi personál internátu patří ještě vrátní Michalec a Šára, ale jejich účinkování v příběhu je spíše sporadické.

Každá ze jmenovaných postav má svůj vlastní příběh, ne všechny cesty jsou zde dokončeny a člověk si musí i leccos domyslet, aby byla mozaika jejich životních osudů kompletní. Většina postav netvoří dějovou linku, čtenář pouze otvírá různá okénka a nahlíží do prostor tohoto *Rušného domu* plného života a událostí všedních dní.

2.4 PROSTŘEDÍ

2.4.1 INTERNÁT

Většinu času se příběh odehrává v prostorách pražského internátního zařízení. Objevují se zde popisy jednotlivých prostor – učeben, společných místností, umývárny, kuchyně, fotografického koutku či vrátnice. Každá místnost či hala má svoji atmosféru a je vykreslena velice barvitě. Člověk má pocit, že je součástí tohoto obydlí a tráví dny společně s uční v prostorách tohoto komplexu. „*Na světnicích jsou normálně všude dvojité postele. Tady si je obyvatelé narovnali po třech nad sebou a právě se v jednom rohu pokoušeli dostat těsně pod strop ještě čtvrtou. Touto racionální úpravou prostoru uvolnila se značná plocha, na které hráli novou míčovou hru: mocnými kopy posílali volejbalový míč do otevřené půlky skříně a úkolem brankáře bylo zavřít dveře dřív, než se míč odrazí ven. Zkusili jsme to později se Švihíkem dole v kanceláři a mohu říci, že to není zpočátku snadné.*“¹³²

Prostředí internátu je utvářeno hlavně samotnými obyvateli, kteří se snaží jej vyzdobit a zútulnit, i když jsou někde vidět vodovodní trubky či mají přízemní pokoje na oknech mříže. Na spoustě míst visí plakáty, vlaječky, obrazy, které připomínají socialistickou ideologii a životní úkoly každého soudruha (ač s tím ne všichni souhlasí, což platí hlavně o učních a některých vychovatelích). Obecně je však tato snaha o ideologii narušována věčným nepořádkem, a tak soutěže o nejlepší výzdobu pokojů v kontrastu s nedopalky a zkaženým jídlem vyznívají spíše komicky. „*Na zemi u koše leželo několik ohryzků a celé Rudé právo. Bylo ještě složeno ve tvar, v němž se doručuje. Valenta jako velitel světnice pochopil můj pohled, sebral ohryzky i noviny a hodil je do koše.*“¹³³

Celkově a s odstupem času působí tato budova jako typický produkt tehdejší architektury s důrazem na funkčnost a praktické využití. Pokud jde o nějaký estetický dojem, působí tato šedá stavba spíše jako věžeňský komplex, k čemuž přispívají i mříže na oknech. Ale v tehdejší době byly tyto typy domů velice populární, a tak se není čemu divit. Tato vysoká budova na první pohled vzbuzuje respekt, povinnosti a všednost. To se ovšem nedá říct o to, co se děje uvnitř.

¹³² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 35. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹³³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 50. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.4.2 ZÁVOD

Pobyt v závodě se stává každodenní povinností všech chlapců, kteří zde vykonávají dělnickou práci. Většina jejich životní náplně se teď dělí na tyto prostory, které odpoledne vyměňují za internátní zařízení. Prostředí této továrny není moc detailně popsáno. Je to místo, kde se vykonává poměrně namáhavá práce, na což si někteří učni ze začátku dost obtížně zvykají.

Je zde zobrazen prostor strážnice, kde Lysák musí věčně čekat. Tato skutečnost bohužel podtrhuje ne příliš dobré vztahy mezi vychovateli a zaměstnanci závodu, kteří mezi sebou často řeší různé spory a neshody ohledně vedení mládeže. *„Na strážnici v závodě se ohlásím a musím pokaždé čekat, než pro mě některý z mistrů přijde. Zatím se poddávám dojmu z oprýskaných zdí, návějí škváry, přestárých plakátů a hlavně z toho, že mě vždycky nechávají rádně dlouho čekat. Musím si myslet, kdyby stáli o lepší vztah mezi námi, že by mi dali nějakou permanentní propustku. Pak bych s ní strážnému zašermoval před obličejem a s vedoucím učňovské dílny bych se nepochybně vítal slovy: ‚Zdráv bud, Tondo!‘ Nebo: ‚Čest práci, Tondo!‘ Mně o slova tak nejde.“*¹³⁴

V příběhu je popisována i místnost, kam chodí soudruh Lysák často na kobereček – kancelář soudruha Mikysky, kde se většinou cítí velice sklíčeně, neboť si uvědomuje, že je na místě, které není přátelské a z něhož číší povýšenost a snaha vytvářet zbytečné konflikty zájmu, které narušují práci vychovatelů. Ti se potom cítí spíše jako policajti nebo řešitelé přestupků místo toho, aby si pěstovali se svými skupinami přátelské vztahy.

Závod proto působí jako příčina některých neúspěšných pokusů o výchovu, neboť právě tady dochází k pozdním příchodům, tajným žádostem o možnost odjet domů a mnohým dalším machinacím. Místo toho, aby závod a internát šly ruku v ruce, podrážejí si navzájem nohy. Bohužel nejde o ně, ale o učně, a ti na to doplácí ze všeho nejvíce.

¹³⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 26. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.4.3 PIRÁTI NA VLNÁCH

Jak již bylo zmíněno, v knize se veškerá činnost omezuje na prostředí internátu a závodu. Přesto jsou zde vyobrazena některá místa, která soudruh Lysák společně se svými svěřenci navštívil. Jedná se spíše o ohraničené kapitoly bez pokračování, které se vyznačují poměrně barvitým popisem prostoru a důrazem na některé detaily, kterých si třeba někdo ani nevšimne.

Jednou jde například skupina hlavního hrdiny „na lodičky“, které si zapůjčují na břehu Vltavy, a společně tráví volné chvíle, jež slouží k prolomení bariéry mezi učni a vychovatelem. „*Najali jsme si v Holešovicích pod jatkami tři zelené lodky, zajeli jsme s nimi až k libeňskému mostu, aby lodičkář netrpěl muka, a řádili jsme. Jedna loď byla pirátská a dvě druhé ji chtěly zajmout. Byl jsem na palubě pirátské korvety s Kaftanem a Havlem, a když nás Valenta, velitel stíhací flotily, zahákoval a přeskočil k nám, měl v celém těle divokou radost. Kroutil mi ruce a snažil se mne shodit do vody, ale loď se kolébala tak nebezpečně, že toho nechal.*“¹³⁵

Toto prostředí je zde líčeno s důrazem na akci jako takovou, připomíná to spíše nějakou reportáž z vodáckého prostředí, kde nechybí akce a určitý stupeň dobrodružství, který je spojen i s pocity nebezpečí a strachu. Zároveň se zde ukazují některé mezilidské vztahy, neboť společná hra nebo jakákoli jiná činnost otupuje ostré hrany mezi dvěma protikladnými stranami, neboť si nejsou navzájem rovni, alespoň ne v postavení učně – vychovatel. V knize tyto pasáže slouží jako příjemné zpestření v kontrastu událostí, které se kolem postavy soudruha Lysáka odehrávají a vrší se mu na stole jako značně nestabilní komín.

2.4.4 ZÁTIŠÍ POBLÍŽ KARLŠTEJNA

Velice atraktivní pasáží pro vnímavého čtenáře je kapitola o výletě na Karlštejn. Soudruh Lysák zde líčí své pocity, jež ho provází při cestě na tato známá místa, a srovnává je s myšlenkami, které měl, když zde byl před několika lety se svoji manželkou. Celá tato atmosféra pozdního odpoledne dává tomuto momentu jistou autenticitu s příděchem

¹³⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 46. ISBN 978-80-7108-333-7.

romantiky: „Hrad Karlštejn mě ohromil svým pohádkovým obrysem jako tenkrát před šesti lety. Náhle se mihl za oknem vlaku a už byl pryč. Pak hned je nádraží, a kdo na něm vystoupí, spěchá zpátky ke hradu jako tažen magnetem. Kluci byli veselí a hluční.“¹³⁶

Tento výlet uskutečňuje Lysák se svými svěřenci až v druhé polovině příběhu, kdy má s nimi již daleko vřelejší vztahy, než jaké měl s jejich předchůdci. Je rozhodně zkušenější, o rok starší a (možná) rozumnější. Více se učňům otevírá a ukazuje jim i svoji lidskou stránku. „Když jsme pak před odjezdem seděli na nádražní lavečce, museli jsme hledět na protější kopec. Je nevelký, ale odtud zdá se mocný. Jedna strana se povlovně svažuje loukou, druhá příkře spadá k trati a k řece. Strmá strana je porostlá akáty, kterým přísluší doprovázet v našich zemích ‚dražní těleso‘. Jak ten kopec panovačně zahrazuje obzor, přímo vyzývá. Co je asi za tím kopcem?“¹³⁷

Popisné pasáže jsou opravdu velice povedené a slouží k navození atmosféry příchodu letních radovánek a odložení všech starostí na později. Jedná se o opravdu až magické zátiší v blízkosti slavného hradu, které zároveň láká, ale zároveň vzbuzuje veliký respekt. „Očima stoupám za trať, ohledávám terén, z hrbolů porostlých hlohem a trnčím zdá se vybíhat stezka. Křiví se po těle kopce a zapadá za jeho vrchol, tenkrát jsem si jí nevšiml.“¹³⁸

Lysák zde zapomíná na to, co ho bude čekat v budoucích měsících – státnice a jiné zkoušky, a to hlavně z ruského jazyka, a poté tolik odkládaná povinná vojenská služba. A tak se vydává s chlapci nahoru na kopec, aby se přesvědčili, co je ukryto za obzorem a kam vede cesta, jež si před několika lety vůbec nevšiml. „Krajina po stranách se pořád víc otvírá, je přímo přede mnou a za tím hrbem, je stále neznámo. Ale už tam několik prvních dorazilo, zvolnili a zastavili se.“¹³⁹ Co je za obzorem už v knize popsáno není, a tak je pouze na fantazii čtenářů, co si sami vysní.

„Hrad ho ohromil pohádkovým zjevem. Palác na skále. Den byl před nimi, neprozkoumaný hrad nad nimi, obec neznámá, všechny domu přitisklé pod skálu byli jim zvláštní, měli radost.“¹⁴⁰

¹³⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 189. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹³⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 189. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹³⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 191. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹³⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 192. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 194. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.4.5 LESNÍ DOBRODRUŽSTVÍ

Jedna z posledních akcí, kterou spolu Lysák s chlapci naplánují, je výprava do přilehlého lesíku, kde svádějí jakousi noční hru. Jde o spontánní rozhodnutí, se kterým třeba Marie rozhodně nesouhlasí, ale nakonec se tato večerní „klukovina“ uskuteční a má poměrně velký úspěch.

Cílem noční hry je chytit chlapce s baterkou, který dává různé signály a schovává se. Les je poměrně křivolaký a skýtá různá zákoutí, a tak je velice obtížné inkriminovanou osobu najít, nebo alespoň nalákat do nějaké pasti, neboť je velice těžké se na tomto prostoru orientovat a nepřijít zároveň k nějakému ošklivému úrazu. *„Odvážil jsem se slézt, až nastal úplný klid. Obezřele jsem se vyplížil na hřeben kopce, kudy vedla cestička. Odtud bylo vidět nebe s hvězdami. Napravo obloha bledla od světél města. Lehl jsem si na břicho pod křoví těsně u chodníku, vysunul jsem ruku s baterkou a dosti dlouho ponechal světelný sloup trčet k nebi. Teprve když se ozval dupot, zhasl jsem. Kroky se blížily z obou stran. Přitiskl jsem se těsněji k zemi a ke křoví. Bylo to ostružiní, proto mi drásalo ruce. Opanovalo mě blažené vzrušení.“¹⁴¹*

Prostředí lesa v blízkosti Prahy se pro skupinu stává malým útočištěm, které se nachází uprostřed nočního hluku velkoměsta. Jde o velice zajímavý kontrast, neboť právě tyto chvíle nám umožňují odletět někam jinam, na místa, kde je člověk sám sebou a nemusí se schovávat za svoji funkci. Odhalení pravé lidské stránky je mnohdy cennější než všechny paragrafy světa. *„Vyšel jsem z lesíka a sedl si na jeho okraji nad louku. Za hrbolem kopce zaklapaly koleje pod motorovým vlakem. Z čerstvé houštiny za mnou občas vyprskl smích, něco zadupalo nebo se svalilo. A zas bylo ticho, souhvězdí se sunula...“¹⁴²*

„Byls tu s nimi aspoň předtím za světla? Vždyť se ti tu mohl některý přerazit! Ty máš vždycky strachu, zavrčel. Rozzlobila se. Na, vez, když vybrals takovou cestu, dala mu kočárek.“¹⁴³

¹⁴¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 215. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 216. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 217. ISBN 978-80-7108-333-7.

2.5 KOMPOZICE

Kniha *Rušný dům* je psána převážně chronologicky. Zobrazuje události necelých dvou let s občasnými retrospektivními pasážemi, které slouží jako uvedení čtenáře do děje nebo představení jednotlivých postav, jež v příběhu vystupují a mají nějaký větší význam nebo důležitou platnost v dějové lince. Ta není v tomto díle tak důležitá, neboť děj jako takový zde není tak akcentovaný a jde spíše o jakousi sondu, která proniká do zdi této budovy.

Příběh je rozdělen do devíti částí, z nichž každá obsahuje šest kapitol. Prvních pět kapitol každé části je psáno v ich-formě a vševědoucím vypravěčem je samotný soudruh Lysák, který je jednak samotným aktérem děje, ale také průvodcem, jenž nás uvádí do všelijakých dosud neznámých míst.

Šestá kapitola každé části je psáno kurzívou a v er-formě. Slouží jako soukromé vhledy do života hlavního hrdiny, nebo dost možná i samotného Ludvíka Vaculíka. Je vždy pojmenována jako „6 kapitola“, zatímco předešlých pět má v názvu naznačeno, jaké téma budou přibližně mít. V těchto závěrečných „deníkových zápisech“ se hlavní hrdina navrácí do minulosti, kdy byl ještě malým chlapcem a se svým kamarádem zažívali první dětské lásky a konfrontaci s dívčími protějšky.

Zároveň jsou zde však znázorněny události mnohem vážnější – válka, vstup do strany nebo práce v továrně na směně, která má však oproti předchozím kapitolám hlavní hrdinku, jež představuje zřejmě Vaculíkovu Manželku Marii. V posledních takto psaných kapitolách se pak vrací oba dva do časů svých začátků, kdy spolu navštívili pražské ulice či hrad Karlštejn.

Nakonec se zde vypravuje Lysák do budoucnosti, když prochází se svojí ženou a dvěma dětmi stejnými místy, jež navštívil se svojí skupinou ještě v dobách působení v internátu, a to například již zmíněným lesíkem, kde se odehrála noční hra s baterkami. *„Stejně, internát – to byla moje dobrá doba, rušná, nemohl jsem myslet na sebe. Ono jim vlastně bylo – šestnáct a sedmnáct roků! Zastavil se udiveně. No! Přikývla. Tys nebyl... tys byl moc tvrdý. Nechtěla vyřknout, že nebyl dobrý vychovatel. Bála se však, že skutečně nebyl. Že neměl ta děcka opravdu rád. Byla proň objektem, na němž chtěl uskutečňovat své ryzí ideály... Nevím vlastně, jestli jsem je měl rád, tenkrát. Ale teď je mám rád.“*¹⁴⁴

¹⁴⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 218-219. ISBN 978-80-7108-333-7.

Poslední „6 kapitola“ se odehrává o deset let později, kdy Lysák pracuje jako novinář a jeho bývalý svěřenec Hálek přijde na návštěvu, kde debatují o straně a o předešlých letech. Jedná se o velice vhodně volené události, které si autor do těchto kapitol vybral. Díky tomu, že nechal čtenáře nahlédnout do soukromého života mladého vychovatele, z něj udělal člověka z masa a kostí a díky tomu tak trochu polidštil jeho jinak veskrze přísnou povahu.

V předchozích pěti kapitolách každé z devíti částí se střídají vážnější témata s těmi odpočinkovými – projednávají se přestupky a následné tresty, řeší se plnění povinností, zájmová činnost, ale zároveň i volnočasové aktivity, polemiky o válce, o straně či o ženách, takže si každý přijde na své.

První a předposlední kapitola tvoří jakýsi rámec celého příběhu, neboť se obě jmenují „Po dovolené“ a podobají se jednak tematicky, jednak tím, že před Lysákem stojí dvě party kluků. Člověk z toho má lehce nostalgickou náladu, protože zatímco v první kapitole něco nového začínalo, v předposlední vše končí a Lysák odchází a nechává tuto práci na těch, kteří přijdou po něm.

Některé kapitoly se zabývají jednotlivými zaměstnanci internátu (Tatíček, Rousek, Marie, ...), další zase samotnými uční (Hartman, Valenta zasahuje, Šerý zjev, ...). Celkově je tento způsob členění jednotlivých kapitol velice dobře zorganizovaný, protože každá má cca šest stran a tím je docíleno toho, že má příběh velice rychlý spád a témata se rychle a s pravidelností střídají. A taky právě díky tomuto faktu je kniha velice čtivá a svým způsobem jedinečná.

2.6 JAZYK

Ludvík Vaculík má velice osobitý projev a cit pro psané slovo, neboť dokáže zobrazit situaci do jemných detailů a zanechá tím v čtenáři pocit opravdovosti a autenticity. I proto je jeho publicistická tvorba úspěšná. Tento příběh má vyloženě reportážní charakter prokládaný občasnými glosami a myšlenkami, jež vyvolávají různé stavy mysli. Tím nechává ostatním prostor pro svoji vlastní interpretaci a závěry.

Jazyk knihy je velmi dobře uchopitelný, srozumitelný a má ostré tempo, díky čemuž se čte velmi dobře, až s lehkostí. Vaculík užívá popisných pasáží a velké množství přímé řeči, která podporuje věrohodnost příběhu, který chce sdělit. Píše převážně spisovnou

češtinou, v řeči postav užívá nespisovných výrazů, ale i nářečí či oblastní zvláštnosti. „*Pochválen Pán Ježíš Krustis, to sú hodní chlapci!*“ pozdravil jsem, jak posměšně zdraví u nás tetičky nevykáraného ogara. *„Až na věky!“* odpovědělo trio či kvartet a celý sbor se unisono zasmál. *„Vy jste od nás!“* napadl mě jeden. *„Odkád’ od vás,“* ptám se. *„Já su ze Slavičina, tito dvá od Brodu a všeci tak okolo.“* *„Tož to je skoro od vás,“* říkám. *Kdybych já měl tyto chlapce!*¹⁴⁵

Někdy je Lysák nucen přejít i do vulgarismů, ale je to většinou v dobrém rozmaru. *„Mezitím stovacetihlavá masa, není-li zrovna rentgenována či vedena na operu, mlátí se na světnicích podhlavníky, cvaká po chodbách podkůvkami a bere ostré zatačky. A pokud je ze Slovenska, sedí v otevřených oknech, zpívá táhlé písničky a v prodlevách či mezi slokami vybízí po dobrém: Choj do riti, ty somár!“*¹⁴⁶

Většinou ale není hrubých výrazů třeba, neboť i přes svůj evidentní cholerický podtón většinou hlavní hrdina dokáže obalit nadávku do jemnějšího hávu a takto v náznaku trefně utrousit nějakou poznámkou na adresu toho, kdo mu zrovna pije krev. Třeba v situaci pozdních příchodů: *„Vlak si vychovává cestující k přesnosti tím, že jim včas ujede,“* řekl jsem mu *posledně. Stihl mě vodovým pohledem a odpověděl všem kromě mne: „Copak, na minutu já už tak nekoukám, ale co je moc, to je moc...“* *Z takové myšlenkové huspeniny se mi chtějí šklebit se, dělat dlouhý nos nebo srozumitelné kroužky prstem na čele. „Kdo nechce zavinit hodinu, nesmí dovolit minutu,“* říkám. *„No, a nejvíc chodí pozdě tvoji kluci, tak!“* *Zaťal jsem zuby a učinil si do paměti červenou poznámku.*¹⁴⁷ Často se zde vyskytuje ironie, nadsázka, velké množství uštěpačných a trefných výrazů vůči nepřátelům a to dodává příběhu humorný podtext i lehce hořkou příchuť.

Všichni si vzájemně tykají a oslovují se „soudruhu“ nebo „soudružko“. Někdy je tato skutečnost zneužívána k lumpárnám nebo vyjádření opovržení, ale vesměs je zde podporována socialistická ideologie, včetně hesel, jež se vzájemně prolínají a jsou součástí prostředí internátu i závodu. Přeci jen, v tomto období v ně stále věřil i sám autor.

„Za každé slovo ,pane‘ zaplatíš soudruhu 5 korun!“¹⁴⁸

¹⁴⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 69. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 71. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 99-100. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁴⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 183. ISBN 978-80-7108-333-7.

3 KRITICKÉ REFLEXE

„Skoro padesát roků jsem tuto milou knihu neotevřel. Byla totiž zastřena jakýmsi oblakem budovatelské atmosféry socialistického realismu. A nikdo se k ní nikdy nevracel. Ted' jsem ji začal číst, a padla na mne ta stará úzkost: tehdejší pocit nebezpečí a neštěstí. Za textem je ho totiž víc než přímo v něm, a mně se to vždycky vrátilo. Ale co se tenkrát stalo: kritika pochopila tu knihu jako znamení obratu – v poměrech i v psaní o nich? Od té doby bylo toho potom napsáno dost, ale všechno to bylo už dovoleno a bylo to psáno zvenčí. Toto je psáno zevnitř. A je mi ta knížka ted' milá, protože v tehdejších poměrech svědčí pro mne.“¹⁴⁹

V Praze, květen 2011

L. V.

Kniha *Rušný dům* vzbudila mezi čtenáři značný rozruch. Na tehdejší dobu se jednalo o poměrně otevřenou zpověď, ze které vyvstávaly různé otázky, jež si společnost kladla. Bez povšimnutí jí nenechali ani kritici a jiné osobnosti z publicistického prostředí. Tyto dobové reflexe se v mnohém shodují, ale v některých věcech také razantně rozcházejí. Pomáhají ale dotvářet samotnou podstatu tohoto díla, čímž odkrývají některá choulostivá témata.

3.1 MILAN JUNGSMANN – KNIHA PROTI OMEZENOSTI A POHODLNICTVÍ

Milan Jungsmann zveřejnil v *Literárních novinách* 6. dubna 1963 reflexi pod tímto názvem. Uvažuje nad knihou Ludvíka Vaculíka, kterou podle něj původně začal psát jako stížnost a chtěl vysvětlit nadřazeným orgánům, jak těžkou práci představuje výchova mládeže za podmínek, které se zde vytvořily. Ke stížnosti se vrátil až po deseti letech a vydal ji knižně. Podle Jungsmanna by bylo jasné, že jde paralelu vypravěče a autora, aniž by se

¹⁴⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Louti 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 255. ISBN 978-80-7108-333-7.

k tomu Vaculík později přiznal. Tolik nadšení, deziluze, horlivosti a zklamání mají totiž jen knihy s velice osobním podtextem.¹⁵⁰

Kritik se zamýšlí nad mottem knihy, vyzdvihuje Lysákovu myšlenku, že by vychovatel měl utvářet své svěřence tak, aby zapadli do současného světa. Měl by tvořit balanc mezi ideály a realitou a především by měl přesvědčovat vychovávané k tomu, že do světa tam venku patří. Neboť líčit svět takový, jaký je, to by nebyl naturalismus, ale cynismus.¹⁵¹

Jungmann vyzdvihuje Lysákův odpor vůči frázi a nespokojenost „ideality“ a skeptika, také odhodlaného komunisty, který nedokáže uhýbat a jde svým malérům vstříc, i když je stále terčem kritiky. Často se nepohodne se svoji manželkou, která mu vyčítá, že nic nepromine, dokonce i kolegové z internátu se diví, jak může s takovým tvrdohlavým a protivným podivínem vydržet. Lysák se nerad přizpůsobuje, hlavně hlouposti, pokrytectví a lži.¹⁵²

„Pořád jsem viděl, jak na ty kluky letí vlna frází a nese na sobě strachy malých lidí před velkými ději, hloupost dogmatiků, alibi dávných lotříků, a já jsem své kluky násilím proti ní opíral, aby ji museli rozrazit jako vlnolam.“¹⁵³ Jungmann zastává názor, že Lysák jedná správně, přirozeně a rozumně. Pokud to na někoho působí podivínsky, musí se něco nepřirozeného dít kolem něj. Jeho snahy působí občas až marně, ale rozhodně je oceňuje a podotýká, že nejvíce podivínů se objevuje tehdy, kdy se kazí a křiví vztahy mezi blízkými lidmi.

Podle kritika je celý patos knihy zaměřen proti dogmatům, prázdným frázím a formalismu, ač to není v příběhu konkrétně popisováno – *„je vášnivou obhajobou rozumu a pravdy“*.¹⁵⁴ Ve svých učních se snaží potlačit myšlenku, že dobrý je jen ten, kdo mlčí a nemá žádné otázky – naopak se snaží v nich probudit zájem o odpovědi. Podle vychovatele je vše, co člověk dělá, nějakým způsobem politicky zaměřené, nikdo jí neuteče a všichni ji děláme svojí prací. Zároveň však nepovažuje úklid za boj proti imperialismu a neschvaluje podpisy

¹⁵⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 257. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 257. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 257-258. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 258. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 258. ISBN 978-80-7108-333-7.

příhlásek do Československého svazu mládeže jen tak z principu, když chlapci ani nevědí, proč je to vlastně dobré.¹⁵⁵

Jungmann líčí soudruha Lysáka jako bojovníka – moralistu, který se ale neusměje, nepoužije na adresu nepřítele vtíp místo ironie a nechápe, že je třeba občas i citu. Podle něj je dokonce špatným vychovatelem, který by měl svůj boj vést někde jinde, a to ve světě dospělých. Jeho svěřenci se dokonce často obracejí na jeho manželku než na něj samotného. Tento souboj ho jistým způsobem odcizil od schopnosti empatie. Vaculík ale nechtěl vytvořit obraz dokonalého vychovatele – jeho snahou bylo spíše vykreslit tyto nástrahy tehdejšího života, hledání sebe sama, boj proti myšlenkovému primitivismu. Kniha je tedy stížností proti všem těmto „nešvarům“, které ohrožují vývoj mladého člověka.¹⁵⁶

Kritik také hovoří o neurčitém žánrovém zařazení tohoto díla, které mají většinou knihy nejzřetlivějšího materiálu. Více do hloubky je zde popisován pouze hlavní hrdina, ostatní postavy jsou pouze doprovodnou součástí. Jungmann podotýká, že druhá polovina knihy trochu ztrácí na tempu a je přesycena kapitolami, které většinou nijak neobohacují to, co již čtenář ví z předchozích stránek. Oceňuje však, že tato kniha není vyvážená ani umírněná, ale je spíše vyhraněná a kontroverzní, rozhodlaná k útoku. A právě tím burcuje a strhává čtenáře.¹⁵⁷

3.2 VÁCLAV BĚHOUNEK - VŮBEC NE ROMÁN, ALE KNIHA PRO VYCHOVATELE

Novinář, literární kritik a historik Václav Běhounek se na adresu *Rušného domu* vyjádřil v deníku *Práce* 10. dubna 1963. Zdůrazňuje, že se neztotožňuje s editory a nepovažuje tuto knihu za román. Jde mu hlavně o to, že tento příběh je spíše souhrn úvah o výchově, o jednání mladých lidí, kontrastu starých a nových pedagogických metod či konfliktu vychovatelů a lidí, kteří o tomto povolání neví zhola nic.¹⁵⁸

¹⁵⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 258. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 259. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 259. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁵⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 260. ISBN 978-80-7108-333-7.

Běhounek vidí Lysáka jako bojovníka proti nezkrocenému živlu, který nechce používat pouze vojenské metody. S mladými sdílí odpor proti frázi, která kryje nevědomost, a tak z opěvované druhé směny dělá pokrytce. Svádí souboj s funkcionáři, kolegy z internátu a zajímají ho více chyby, v nichž vidí možnost realizace. Také uvažuje o tom, že v dnešní době zkrátka musí být komunistou, jinak by nebyl nic.¹⁵⁹

Podle kritika je kniha nesmírně zajímavá, přináší svěží pohled plný příhod, ať úspěšných či neúspěšných. Ukazuje mladé lidi jako jednotlivce i jako kolektiv, který prahne po pravdě a sám o sobě je opravdový. Znázorňuje jejich radosti, stinné stránky a proměnu v čase.¹⁶⁰

„Nechce také, aby starší generace chtěla z mládeže udělat jen odlitek sebe. Vždyť za některý odlitek bychom se ve věku komunismu i pěkně poděkovali...“¹⁶¹

3.3 JIN BINDER – KNIHA O VÝCHOVĚ MLADÝCH

Na začátku své kritiky z *Lidové demokracie*, jež byla otištěna 14. dubna 1963, Jan Binder připomíná, že *Rušný dům* měl být na adresu některých rozpaků přepracován. Nakonec si však Ludvík Vaculík prosadil svou, a proto se čtenář dočká původního znění v podobě záměru samotného autora, který ji takto dokázal uhájit a nemusel své myšlenky omezovat na žádost někoho jiného.¹⁶²

Podle Bindera je tato kniha kritikou přetvářky a falešné hry. Zastává se hlavního hrdiny; podle něj je na vše sám, nemá oporu, bojuje proti optimismu, frázím a lásce k prázdným heslům, ve kterých si mnozí libovali a říkali tomu optimismus. Kritikovi se zdá,

¹⁵⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 260-261. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 261. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 261. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 262. ISBN 978-80-7108-333-7.

že autor musí občas válčit nejen s tímto, ale právě se skutečností, že je osamělým bojovníkem.¹⁶³

Binder zdůrazňuje rámcovou kompozici, kdy před Lysákem stojí na začátku i na konci příběhu dvě paty chlapců. Starší skupina představuje jeho roční snahu a ztroskotané pedagogické ideály, které narazily do zdi reality. Mladší naopak značí novou naději, která se ale během roku několikrát otřese v základech. Lysák si uvědomuje, že tabulky zde neplatí a k prolomení bariér mezi ním a chlapci dochází většinou mimo internátní komplex.¹⁶⁴

Binder si všímá také kapitol, které znázorňují autorovy klíčové životní události, ať už jsou to návraty do dětství nebo citové záležitosti let minulých. Vyzdvihuje rovněž důležitost vnitřního monologu hlavního hrdiny, který si většinou projektuje ve vlastní hlavě, jak situaci řešit, ale vzápětí ji vyřeší úplně jinak nebo ji nechává vyšumět. Některé kapitoly postrádají dramatickosti, ale napětí je zde budováno i skrze čistý a živý jazyk, jímž Ludvík Vaculík píše. Znázorňuje zde i vztahy vychovávajících a vychovávaných, čímž se odděluje od reportážní formy a dokázal stylizovat prožitek.¹⁶⁵

3.4 MILOŠ POHORSKÝ – NÁSTUP PROZAIKŮ POKRAČUJE

Rudé právo zveřejnilo 20. dubna 1963 kritiku Miloše Pohorského. Ten ve své stati píše, že Ludvík Vaculík publikoval první prozaické dílo až po třicátých narozeninách a řadí se tak po bok několika dalších autorů, které již ale nezmiňuje. Prý se začleňuje do řady lepších z nich. Vyprávění udržuje jednotný ráz, vystihuje postavy, je protkáno napjatou atmosférou a vytváří konfliktní situace. Zdůrazňuje nenucenost, se kterou jsou vyobrazeny rozhovory mladých a starších postav. Vaculík zná prostředí internátu velice dobře, má spoustu zkušeností a vytříbený pozorovatelský smysl, čímž čtenář může proniknout po povrch a vidět vše reálnýma očima a bez předsudků.¹⁶⁶

¹⁶³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 262. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 262. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 262-263. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁶ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 264. ISBN 978-80-7108-333-7.

Podle Pohorského nejde o příběh z internátu, nýbrž sled událostí bez jednotícího dynamického spojení, které někdy rozbíhají, ale někdy naopak zpomalují děj. Hlavním hrdinou je soudruh Lysák a učni zde mají pouze epizodickou platnost, nejsou vykresleni moc podrobně. Kniha je podle Pohorského bilancování ústřední postavy nad svým dosavadním životem a snaha aplikovat své metody výchovy v praxi, což se neobejde bez úskalí.¹⁶⁷

Pohorský vidí Lysáka jako zapáleného hrdinu se snahou o to, aby v lidech kolem něj probudil nadšení. Má však oporu pouze sám v sobě, což není rozhodně nikterak silný styčný bod, hlavně v porovnání s manželkou Marií. Je často kvůli své nezkušenosti konfrontován s všelijakými nástrahami a byrokratickým nepochopením. Chtěl by v učních probudit samostatnost, myšlení a mnohostranný zájem o různé mimoškolní aktivity. Ne vždy se mu to však daří.¹⁶⁸

Plynulý děj nevytváří jednotné epické napětí, jde spíše o sled několika událostí na pozadí doby nikterak jednoduché. Podle Pohorského se žánrově blíží k reportáži plné polemik, jež jsou protkané ironií a trpkými poznámkami, které se však málokdy promění v činy. Tato vychovatelská zповěď je však velice atraktivní právě temperamentním tónem a stylem psaní a podle kritika patří mezi velice sympatické knihy tehdejšího nového proudu literatury.¹⁶⁹

3.5 IRENA ZÍTKOVÁ – ZÁPISKY Z RUŠNÉHO DOMU KE KNIZE LUDVÍKA VACULÍKA

Ženský pohled přidala ke svým kolegům Irena Zítková. V *Mladé frontě* vyšel 19. května 1963 její kritický článek, ve kterém zdůrazňuje životní zkušenost, s níž je tato kniha napsána. Označuje ji za „pedagogickou poému“, která udrží čtenářovu pozornost právě díky tomu, jak se Vaculík snaží vystihnout osudy mladých hrdinů, pochopit je a usměrnit jejich další vývoj. Sám přiznává svoje omyly a rozpaky, a také právě proto je kniha čtena s vzrůstajícími sympatiemi.¹⁷⁰

¹⁶⁷ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 264. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁸ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 265. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁶⁹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 265. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁷⁰ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 266. ISBN 978-80-7108-333-7.

Zítková popisuje hlavního hrdinu jako „prud'asa“, který se nebojí říct, co si opravdu myslí, i když si občas pošramotí už tak bídnou reputaci. Zároveň je podle ní i trochu snílek, neboť jinak by si přeci nemohl myslet, že z tohoto „materiálu“ dokáže vyprofilovat zodpovědné pracovníky dělnického závodu. Zápasí však s nepřízní „tatičků Kramperů“, kteří „zanícené Lysáky“ brzdí v jejich práci.¹⁷¹

Autorka kritiky se však pozastavuje i nad nedostatky této zповědi, a to především u Lysáková protějšku – manželky Marie. Podle ní je její postava viděna příliš subjektivně. Naopak ostatní vychovatelé nebo soudruh Krampera jsou vyobrazení až stupidně, aby vynikly úspěchy soudružky Lysákové. Zítková postrádá schopnost vidět postavu z různých úhlů pohledu, jako to autor předvedl u hlavního hrdiny či jednoho z učňů, Hartmana.¹⁷²

Podle Lysáka je totiž jeho žena „lepší člověk i lepší vychovatelka“, ale většinou nejsou tato tvrzení podložena činy, neboť se v knize jednání soudružky Lysákové se svými svěřenci nevyskytuje. Na druhou stranu se ale dostává několikrát do konfliktu se členy vychovatelského sboru, a ty údajně dokáže uzemnit tak, že nemají jediný argument. Autorce kritiky se zdá toto rozdělování na straníky a nestráníky poměrně nešťastné (Lysáková není členkou komunistické strany).¹⁷³

Vaculík tím chtěl zřejmě naznačit, že členství ve straně se nerovná tomu, že je člověk komunista, a že člověk pověřený úkolem není automaticky učitel, pokud nemá k tomuto povolání předpoklady a jistou dávku nadání. S tímto Zítková souhlasí, ale podle ní měl v tomto případě ještě slova soudružky Lysákové podpořit ještě někdo další, aby to nevyznívalo jako boj jednoho proti mase. Je totiž zvláštní, že by nenašla podporu v takovéto situaci – tím se může zdát jediné místo v knize nepravdivé.

Autor buď neřekl celou pravdu o těchto bojích uvnitř internátu, nebo chtěl vyzdvihnout odvahu své ženy v konfliktu proti většině. Bohužel se jedná o velice důležitou kapitolu, která ovlivňuje pointu a celkové vyznění tohoto (podle autorky článku) románu. „*A právě ona vnáší do strhujícího, pravdivého děje falešný akord.*“¹⁷⁴ Zítková však jinak

¹⁷¹ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 266. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁷² VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 266. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁷³ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 271. ISBN 978-80-7108-333-7.

¹⁷⁴ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 267. ISBN 978-80-7108-333-7.

chválí autora za zaujatou, temperamentní, místy trochu jednostrannou, ale jinak pocitově míněnou práci a těší se na další knihy s podobnou tematikou, které jistě brzy přijdou...¹⁷⁵

¹⁷⁵ VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 267. ISBN 978-80-7108-333-7.

ZÁVĚR

Po napsání těchto stran mám opět před sebou jméno Ludvík Vaculík. Považuji ho za velkou osobnost a spisovatele s odhodláním a vlastním přesvědčením. Na druhou stranu jsem se ho ale naučil vnímat jako „normálního“ člověka. Ona „hrdinskost“, o které jsem psal v první kapitole, se dá chápat různými způsoby.

Někdo se mnou možná souhlasit nebude, ale pro mě jako mladého čtenáře je vše, co během života zažil, nějakým způsobem magické a nedotknutelné. Na druhou stranu je ale dobré zůstat nohama na zemi, neboť i Vaculík měl spoustu kostlivců ve skříni v oblasti soukromého i profesního života. Proto je nutné jeho osobnost chápat z různých úhlů pohledu a nevidět jen to, co je na něm dobré a pozitivní. A to je podle mého názoru naprosto přirozená věc, bez které nemůže být jakákoli mozaika složená.

Jednou z věcí, které si na něm nejvíc cením, je jeho názorová neměnnost a kontinuita. Možná to bude znít odvážně, ale spisovatel se nezalíbil v podstatě žádnému režimu. Neustále byl za něco kritizován a pranýřován, dostával zakazy, které měnil za medaile, a nedokázal pouze sklopit hlavu a jít s davem. I pro tuto vlastnost je jedinečný a pro mě v tomto ohledu bezkonkurenční. A to se promítlo i v prostředí internátu, kde viděl, jak se o chlapce odrážejí prázdné fráze spojené s pracovními povinnostmi, i když on sám usiloval o něco trochu jiného než ostatní.

Jeho víra a odhodlání se prát za svoji vlastní pravdu ho často stavila do negativního světla. Ale nepolevil, zůstal sám sebou a dokázal si v tomto ohledu zachovat vlastní identitu. Diplomová práce jako taková mi poskytla velké množství informací, jež jsem předtím neměl tak ucelené a byly spíše útržkovité a neúplné. Opět jsem se utvrdil v tom, že tato kniha patří mezi jeho nejnítějnější záležitosti a vložil do ní opravdu kus své vlastní existence. Proto je ryzí a nedá se o ní říci, že je smyšlená. Je totiž psaná tak, jak to Ludvík Vaculík cítil – a to se všemi hořkostmi a příliš velkými sousty, na které si troufal, ale zatím ještě neměl. Tím je pro mě skvělá – protože je opravdová stejně jako autor sám.

RESUMÉ

The topic of my Diploma thesis deals with personality and early production of the Czech writer Ludvík Vaculík. My goal was to introduce him in connection with crucial moments of his life and to present one of his first books which belongs to the most private works he has ever published. I wanted to show him as a young straightforward tutor who has his own beliefs and ideology, faces several obstacles and fights against his bosses and empty phrases.

In the first chapter I have described his personality and life from the very beginning till the last periods of his being. I have used lots of materials about his works, career and family members which has helped me to get to know him better than only reading articles about him. I have shown his strengths and weaknesses, troubles with politicians and other important events.

The second chapter is concentrated on one of his early books – *The Busy House* (in Czech *Rušný dům*). I have described plot of the book, the main characters represented in the story, composition of the text, language and the main topic of his work. I have emphasised some autobiographical elements which symbolize his huge connection with places he talks about.

The last chapter serves as set of interpretations and reviews which were published in several newspapers. It is always good to see the matter from different point of view. These critiques have helped me to explore this book more and have fulfilled the empty spaces in my mosaic.

SEZNAM LITERATURY**Tištěné zdroje:**

PŘIBÁŇ, Michal, ed. *Z dějin českého myšlení o literatuře 3 (1958–1969)*. Ústav pro českou literaturu AV ČR Praha: Dokumenty, 2003, s. 460.

VACULÍK, Ludvík. *Rušný dům: (Loutí 1960 - Praha 1961)*. Vyd. 2. V Brně: Atlantis, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7108-333-7.

Kvalifikační práce:

Všední život Baťových mladých mužů a žen v meziválečném období. Brno, 2018. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Prof. Mgr. Lukáš Fasora, Ph.D.

Internetové zdroje:

Čtenářský deník... Ludvík Vaculík: Loučení k panně [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308292320020016-ctenarsky-denik-ludvik-vaculik-louceni-k-panne/>

Lidé: Ludvík Vaculík [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/ludvik-vaculik/>

Ludvík Vaculík vypráví o svém životě. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZAMxBLmminM>. Kanál uživatele WEBVIZE.cz.

Rozhovor na dálku [online]. [cit. 2020-03-16]. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1043709873-rozhovor-na-dalku/201362195560002/>

Slovník české literatury [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=886>

Spisovatel Ludvík Vaculík hovoří o hrdinství. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-09].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=PAuyNsNMTIk>. Kanál uživatele Petr Horký.

Sympatie a výhružky. Syn Ludvíka Vaculíka vzpomíná na vznik manifestu Dva tisíce slov. *YouTube* [online]. [cit. 2020-03-19].

Za dokumentem Ludvíka Vaculíka [online]. [cit. 2020-03-12].

Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/za-dokumentem-ludvika-vaculika-5026749>

Zemřel spisovatel Ludvík Vaculík, autor manifestu Dva tisíce slov [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1534248-zemrel-spisovatel-ludvik-vaculik-autor-manifestu-dva-tisice-slov>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Ve své práci jsem nepoužil žádné obrázky, tabulky, grafy a diagramy.

PŘÍLOHY

Ve své práci jsem nepoužil žádné přílohy.